

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Цифрових технологій фінансових операцій

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

**на тему: «Бухгалтерський облік і контроль розрахунків по кредитах
в умовах цифровізації на прикладі ТОВ «Чорноморська іграшка»**

ШИФР КРБ.ЦТФО.1.614-03.1.1

Здобувача _____ **Авдєєва О.О.**

Керівник _____ **доц. Скляр Л.Б.**

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від "10" червня 2025 р., протокол № 13.

В.о. завідувачки кафедри

цифрових технологій фінансових операцій _____ **Ольга ЄВТУШЕВСЬКА**

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Цифрових технологій фінансових операцій

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. зав. кафедри

цифрових технологій фінансових операцій

« ____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Авдєєва Олексія Олексійовича

1. Тема роботи *«Бухгалтерський облік і контроль розрахунків по кредитах в умовах цифровізації на прикладі ТОВ «Чорноморська іграшка»*

Затверджена наказом ОНТУ від 01 жовтня 2024 р. наказ № 614-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи *6 червня 2025 р.*

3. Вихідні дані роботи *Звітні дані про діяльність підприємства за 2022-2023р.р.*

4. Перелік питань, які потрібно розробити *Теоретичні основи обліку та контролю розрахунків по кредитах. Організаційно-економічна характеристика підприємства та аналіз фінансових показників підприємства за 2022-2023 р.р. Організація бухгалтерського обліку та контролю розрахунків по кредитах на підприємстві. Висновки та пропозиції.*

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) *таблиць – 12, рисунків – 3.*

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання *15 лютого 2025 р.*

Керівник _____ Скляр Л.Б.

Завдання прийняв до виконання _____ Авдєєв О.О.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
<i>1. Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	15.02.25 - 15.03.25	
<i>2. Організаційно-економічна характеристика підприємства</i>	16.03.25 - 21.04.25	
<i>3. Організація контролю об'єкта дослідження на підприємстві</i>	22.04.25 - 25.05.25	
<i>4. Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	26.05.25 - 06.06.25	

Здобувач(ка) вищої освіти _____ Авдєєв О.О.

Керівник роботи _____ Скляр Л.Б.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач(ка) вищої освіти Авдєєв О.О. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему: «Бухгалтерський облік і контроль розрахунків по кредитах на прикладі ТОВ «Чорноморська іграшка»

Кваліфікаційна робота містить три розділи, вступ і висновки.

В першому розділі розкрито Економіко-теоретичні засади кредитних відносин. Дано поняття, форми, види та роль кредиту. Розкрито бухгалтерський облік кредитів банку. Охарактеризовано документальне оформлення кредитних відносин .

В другому розділі наведена техніко-економічна характеристика ТОВ «Чорноморська іграшка», а також фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства за два роки.

В третьому розділі охарактеризовані конкретні положення облікової політики ТОВ «Чорноморська іграшка», організація бухгалтерського обліку та контролю на ньому, а також стан бухгалтерського фінансового та податкового обліку кредитних операцій.

У висновках наведені конкретні пропозиції щодо поліпшення ефективності діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка».

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	– 78 с.
таблиць	– 12
рисуноків	– 3
додатків	– 6

ЗМІСТ

	С.
Вступ	5
1. Економічна сутність кредитних відносин та методологія обліку розрахунків за кредитними операціями	8
1.1. Поняття кредиту та нормативно-законодавче регулювання обліку кредитних операцій	8
1.2. Поняття, форми, види та роль кредиту. Принципи кредитування	19
1.3. Бухгалтерський фінансовий облік кредитів банку	29
2. Фінансово-економічний аналіз діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка»	43
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства	43
2.2. Загальний аналіз фінансового стану ТОВ «Чорноморська іграшка»	47
3. Облік і контроль розрахунків по кредитах у ТОВ «Чорноморська іграшка»	59
3.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві	59
3.2. Облік кредитних операцій у ТОВ «Чорноморська іграшка»	62
3.3. Внутрішній контроль та зовнішній аудит використання кредитів банку	69
Висновки та пропозиції	76
Список використаних джерел	79
Додатки	86

ВСТУП

Створення дієвої системи кредиту й кредитних відносин є невід'ємною складовою ринкової трансформації економіки. Цей процес виявився складним і суперечливим. Україна почала формувати кредитну систему на тій базі, яка існувала при адміністративно-командній системі й була пов'язана з централізованим розподілом кредитних ресурсів, пільговим кредитуванням, кредитними обмеженнями тощо. Все це робило кредит і кредитні відносини недосконалими й неефективними. Замість подолання цих недоліків глибока економічна криза, спад виробництва зумовили кризу неплатежів, що підірвало корінні принципи кредиту, позбавляло його активного впливу на розвиток економіки. Справа дійшла до того, що неповернення кредитних сум стало досить поширеним явищем, яке спричинило появу величезних сум кредиторської заборгованості, що перетворювало кредит на свою протилежність – безповоротне фінансування, тобто повністю вихолощувало зміст цієї економічної категорії.

До того ж виявились істотні недоліки у трактуванні кредиту та кредитних відносин. Навіть у кращих підручниках сутність кредиту зводиться до передачі в тимчасове користування вільних коштів (вартості) на засадах зворотності, платності та добровільності, а кредитні відносини наділяються надто загальними характеристиками: добровільні й рівноправні, не змінюють власника цінностей, пов'язані з рухом вартості, але не є еквівалентними, хоча вони передбачають платність. І найбільше, що відзначається, - це їхня здатність забезпечувати зростання вартості, тобто її капіталізацію. Досвід незаперечно свідчить, що розробка теорії кредиту й кредитних відносин потребує обґрунтування методологічних підходів до розкриття кредиту як системного явища, глибокої й складної економічної категорії, пов'язаної з усією системою суспільно-виробничих відносин.

Значну питому вагу в складі джерел коштів підприємства мають позикові кошти – зобов'язання підприємства, його кредиторська заборгованість.

Заборгованість – це найвагоміша частина зобов'язань підприємства, яка включає як поточні так і довгострокові зобов'язання. Це розрахунки підприємства з постачальниками, підрядниками, працівниками, банком.

Тому лише досконала, гнучка організація грошових розрахунків може забезпечити таку діяльність підприємства, яка б відповідала поставленій меті. Звісно, це не єдина умова успішного існування підприємства. Серед інших можна виділити такі, більш глобальні чинники: грошово-кредитна політика держави, фіскальна, бюджетна політики і взагалі фінансове становище держави.

У процесі дослідження вивчені праці вітчизняних і зарубіжних вчених економістів, національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інші інструктивні вказівки і рекомендації Міністерства фінансів України, облікові дані підприємства.

Проблемам обліку та контролю кредитів банку й інших позикових коштів присвячені наукові праці як вітчизняних так і зарубіжних економістів: Беркова М.Т., Валенцева Н.І., Заруби О., Кисельова В.В., Косого А.М., Лаврушина О.І., Лютого І.О., Мороза А.М., Панова Г.С., Савлука М.І., Сука Л.М., Пушкаря М.С.

Як показав аналіз наукових праць проблема організації розрахунків по кредитним операціям підприємства досить актуальна в теперішніх умовах - в умовах кризи неплатежів, низької платіжної дисципліни більшої частини господарюючих суб'єктів.

Мета кваліфікаційної роботи – узагальнення теоретичних аспектів обліку кредитних операцій.

Задачі кваліфікаційної роботи:

1. Визначення сутності кредитних операцій підприємства;
2. аналіз нормативно-правової бази обліку кредитних операцій;
3. вивчення обліку довгострокових позик та короткострокових кредитів;
4. узагальнення інформації, та аналіз зарубіжного досвіду.

Об'єктом дослідження є розрахунки за кредитними операціями.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних та методичних питань, пов'язаних з обліком та контролем розрахунків по кредитах у ТОВ «Чорноморська іграшка».

Методи дослідження: моделювання – для забезпечення дослідження нормативно-довідкових матеріалів, графічний – для наочного відображення дослідження, аналізу – для деталізації та розчленування об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи, синтезу – для узагальнення різних організаційних аспектів ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, розрахунковий – для дослідження фактографічної облікової інформації, балансовий – для підсумкового аналізу активів капіталу та зобов'язань підприємства, групування для визначення залежностей одних показників від інших, середніх і відносних величин – для дослідження рівня використання облікової інформації в управлінській діяльності, порівняння – для зіставлення даних підприємства у динаміці, монографічний – для дослідження теоретичних розробок вітчизняних та зарубіжних вчених проблем облікового забезпечення.

1. Економічна сутність кредитних відносин та методологія обліку розрахунків за кредитними операціями

1.1. Поняття кредиту та нормативно-законодавче регулювання обліку кредитних операцій

Кредит - економічні відносини, що виникають між кредитором і позичальником з приводу одержання останнім позички в грошовій або товарній формі на умовах повернення в певний строк зі сплатою відсотку.

Під терміном "кредит" розуміють грошові кошти і матеріальні цінності, передані у користування на визначений строк і під відсотки.

Згідно з Законом України «Про банки та банківську діяльність», банківський кредит – це будь-яке зобов'язання, за яким грошові кошти надаються в позику банкам, будь-яке зобов'язання на придбання права вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, що було надане в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми [43].

Не зважаючи на тривалий історичний розвиток кредитних відносин на сьогодні не сформувалося єдиного підходу до трактування економічного змісту категорії «кредит». Дослідники розкриваючи економічну сутність кредиту акцентують увагу на окремих його характеристиках: формах, видах, структурі, складі учасників, стадіях руху тощо. Основні визначення кредиту наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Трактування поняття кредиту різними дослідниками

Автор	Визначення
Амбросій О.І.	сукупність відповідних економічних відносин між кредитором та позичальником з приводу поворотного руху вартості
Бессараб Т. В	основну форму кредиту, за яким банк на підставі ліцензії надає кошти (позичковий капітал) у тимчасове користування позичальнику шляхом здійснення банківських кредитних операцій на умовах, передбачених чинним законодавством та кредитним договором
Вовк В. Я.	будь-яке зобов'язання банку надати позичальнику певну суму коштів у грошовій формі або банківських металах, яке надано в обмін на зобов'язання позичальника повернути суму основного боргу і сплатити відсотки, комісію та інші збори за її користування
Внукова Н. М.	форма руху позичкового капіталу, який передається до позики на умовах поворотності за оплату у вигляді відсотка

Продовження табл. 1.1

Автор	Визначення
Гальчинський А.	відносини, що виникають між кредитором та позичальником з приводу мобілізації тимчасово вільних коштів та їх використання на умовах повернення і платності.
Герасимович А.М.	взаємини між кредитором і позичальником, зворотний рух вартості, рух платіжних засобів за умови повернення, рух позикової вартості, рух позикового капіталу.
Захожай В.	система економічних відносин для мобілізації тимчасово вільних в економіці грошових коштів та використання їх на потреби відтворення
Колодізев О.М.	економічна категорія, яка є вираженням відносин між суб'єктами господарювання щодо надання й отримання позики в грошовій чи товарній формі на умовах повернення, строковості й платності.
Лагунін В.	економічні відносини між кредитором і позичальником, які виникають під час одержання позики, користування нею та її повернення.
Мороз А. М.	економічна категорія, яка виражає відносини між суб'єктами господарювання щодо надання та отримання позики в грошовій або товарній формі на умовах повернення, строковості та платності
Петрук О. М.	позичковий капітал банку в грошовій формі, який передається у тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання
Савлук М. І.	економічні відносини, які виникають між кредитором та позичальником з приводу мобілізації тимчасово вільних коштів та їх використання на умовах повернення й оплати
Чайковський Я.І.	певний вид економічних відносин, котрі формуються в суспільстві.

Джерело складено автором на підставі даних [3,6,7,8,16,19,29,51]

Прийнято виділяти такі види кредиту:

- ✓ фінансовий (в кредит даються грошові кошти);
- ✓ товарний (в кредит продаються матеріальні цінності);
- ✓ інвестиційний, податковий;
- ✓ кредит під цінні папери, що засвідчують відносини позики (наприклад, під облігації або векселя).

За об'єктами:

Товарний кредит – Надається одним господарюючим суб'єктом іншому в ході здійснення господарської діяльності у вигляді продажу товарів (продукції, робіт, послуг) з відстрочкою платежу.

Лізинговий - Відносини між юридичними особами, що виникають у випадку оренди майна.

Лізинг є формою майнового кредиту. Об'єктом лізингу може бути рухоме і нерухоме майно, суб'єктами можуть бути лізингодавець (суб'єкт господарювання - власник об'єкту лізингу), користувач (суб'єкт, що користується об'єктом лізингу з правом придбання власності і розпорядження даним об'єктом в рамках, встановлених угодою), виробник (суб'єкт господарювання, що здійснює виробництво або продаж товарно-матеріальних цінностей).

Грошовий - надається в національній або іноземній валюті в порядку, передбаченому чинним законодавством.

За суб'єктами:

Комерційний - Це товарна форма кредиту, що визначає відносини з питань перерозподілу матеріальних фондів і характеризує кредитну угоду між двома суб'єктами підприємницької діяльності. Учасники кредитних відносин (при комерційному кредиті) самостійно регулюють розрахунки і можуть використовувати векселі та інші боргові зобов'язання. Об'єктом комерційного кредиту можуть бути продані товари, виконані роботи, надані послуги, по відношенню до яких продавцем (виконавцем) надається відстрочка платежу. У випадку оформлення комерційного кредиту з використанням векселя, інші угоди по наданню кредиту не укладаються. Погашення комерційного кредиту може здійснюватись шляхом погашення векселя боржником; передачі векселя іншій юридичній особі (крім банків та інших кредитних установ), відповідно до чинного законодавства; переоформлення комерційного кредиту на банківський.

Якщо договір про надання банківського кредиту не передбачає використання векселя, то погашення такого кредиту здійснюється на умовах, обумовлених цим договором. Не визнаються комерційним кредитом форвардні та ф'ючерсні операції з продукцією сезонного виробництва чи цінними паперами та валютними цінностями, а також операції з товарними та валютними опціонами, які передбачають перехід права власності на таку продукцію (цінні папери та

валютні цінності) в момент здійснення рахунків по форвардних, ф'ючерсних чи опціонних договорах.

Банківський - надається суб'єктам кредитування всіх форм власності на умовах тимчасового користування, обумовлених кредитним договором.

Основними принципами є:

- забезпеченість,
- поверненість,
- дотримання строків,
- цільове використання.

Консорціумний - надається позичальнику банківським консорціумом наступними способами:

а) шляхом акумулювання кредитних ресурсів у визначеному банку з подальшим наданням кредитів суб'єктам підприємницької діяльності;

б) шляхом гарантування загальної суми кредиту провідним банком або групою банків. Кредитування здійснюється в залежності від потреби в кредиті шляхом зміни гарантованих банками-учасниками квот кредитних ресурсів за рахунок залучення інших банків для участі в консорціумній операції.

Споживчий - надається торговельними підприємствами у вигляді товарів, проданих в кредит (з відстрочкою платежу), а також банками для купівлі споживчих товарів та оплати послуг.

Об'єкт споживчого кредиту - товари довгострокового користування, послуги при продажу товарів в кредит або грошові кошти. Виступає в товарній та грошовій формі. Різновидність споживчого кредиту - позика на придбання або будівництво житла.

Споживчий кредит надається фізичним особам - резидентам України тільки в національній грошовій одиниці України для придбання товарів тривалого користування і послуг. Споживчий кредит погашається в розстрочку, якщо інше не передбачене договором.

Строк кредиту встановлюється в залежності від мети кредитування, розміру позики, платоспроможності позичальника, але не більш, ніж на 10 років з дня його надання.

За строками користування:

Короткостроковий - до 1 року. Проценти за його використання розраховуються з моменту отримання (зарахування на рахунок позичальника або оплати платіжних документів з позикового рахунку позичальника) до повного погашення кредиту і процентів за його користування (якщо інше не передбачено кредитним договором). Короткострокові позики можуть надаватись банками у випадку тимчасових фінансових ускладнень, що виникають у зв'язку з витратами виробництва (обігу), не забезпеченими надходженням коштів у відповідному періоді: наприклад, на відновлення оборотних засобів; погашення заборгованості по заробітній платі; тимчасові потреби підприємства; для сезонних запасів сировини, матеріалів, палива та ін.; для покриття витрат виробництва сезонного характеру; для покриття витрат по незавершеному виробництву, коли розрахунки з замовником здійснюються після повного завершення робіт; для запасів товарно-матеріальних цінностей тощо.

Середньостроковий - до 3 років. Надаються для оплати обладнання, поточних потреб, на фінансування капітальних вкладень.

Довгостроковий - більше 3 років, які надаються під забезпечення заставою (майном, майновими правами, цінними паперами), гарантією, дорученням. Можуть надаватись для формування основних засобів, на капітальні витрати на реконструкцію, модернізацію, розширення вже діючих основних засобів, на нове будівництво, на приватизацію, тощо.

Прострочений - кредит, по якому закінчився строк повернення, встановлений в кредитному договорі між банком та позичальником, а позичені кошти при цьому не повернені останньому.

Відстрочений - Кредит, строк повернення по якому перенесено на прохання позичальника на пізнішу дату.

Відстрочка погашення кредиту оформлюється додатковою угодою до основного кредитного договору та супроводжується, як правило, встановленням більш високої процентної ставки. До відстрочених кредитів відносяться пролонговані кредити.

По забезпеченості:

Забезпечений заставою - предметом застави можуть бути майнові права, цінні папери, інше майно.

Ломбардний - Гарантується високоліквідним забезпеченням (наприклад, ювелірні вироби, цінні папери), які можуть бути легко продані у разі непогашення кредиту.

Іпотечний - надання кредитів під заставу нерухомого майна: Кредиторами іпотеки можуть бути іпотечні банки або іпотечні компанії. Позичальниками можуть бути юридичні і фізичні особи, що мають у власності об'єкти іпотеки або доручителів, які надають під заставу об'єкти іпотеки на користь позичальника. Предметом іпотеки при наданні кредиту доцільно використовувати житлові будинки, квартири, виробничі будівлі, споруди, магазини, земельні ділянки, що є власністю позичальника. Об'єкти іпотеки не повинні бути заставою по інших угодах.

Гарантії - розрізняють гарантії банків грошовими коштами та майном третьої особи.

З іншим забезпеченням - доручення страхової компанії.

Не забезпечений (бланковий) - Надається комерційним банком тільки в межах наявних власних коштів (без застави майна або інших видів забезпечення) і тільки під зобов'язання повернення кредиту. Бланковий кредит видається під підвищені проценти надійним позичальникам, які мають стабільні джерела погашення кредиту і авторитет в банківських колах.

За ступенем ризику:

Кредитна лінія угода банку - кредитора надати кредит в майбутньому в розмірах, що не перевищують раніше обумовлені розміри, на визначений строк без додаткових спеціальних переговорів.

Овердрафт - кредит, що надається на поточний рахунок позичальника з стійким фінансовим станом на певний період часу для фінансування господарської діяльності підприємства.

За способами надання:

Одноразово - у визначений строк в повному розмірі.

В розстрочку - надається кількома платежами.

Достроково - за вимогою кредитора або за заявою позичальника.

За строками погашення: з регресією платежів - часткова оплата у визначені строки.

Після закінчення обумовленого періоду - обумовлений період (строк) зазначається у договорі (місяць, квартал). Класифікація форм кредиту наведена в додатку А.

Кредиторська заборгованість характеризує найбільш короткостроковий вид використовуваних підприємством позикових ресурсів, який формується за рахунок різних джерел. Нарахування коштів по різних видам цих рахунків проводяться підприємством щоденно, по мірі здійснення поточних господарських операцій, а погашення зобов'язань по цій внутрішній заборгованості - у визначені (установлені) терміни в діапазоні до одного року. Тому з моменту нарахування коштів, що входять до складу кредиторської заборгованості, уже не є власністю підприємства, а лише використовуються їм до настання терміну погашення зобов'язань. Як форма позикового капіталу, використовуваного підприємством у процесі своєї господарської діяльності, кредиторська заборгованість характеризується наступними основними особливостями:

1. Кредиторська заборгованість є для підприємства безкоштовним джерелом використовуваних позикових засобів. Як безкоштовне джерело формування капіталу вона забезпечує зниження не тільки позикової його частини, але і усієї вартості капіталу підприємства.

2. Розмір поточної кредиторської заборгованості, виражений у днях її обороту, впливає на тривалість фінансового циклу підприємства. Він впливає деякою мірою на необхідний обсяг засобів для фінансування оборотних активів.

Чим вище відносний розмір кредиторської заборгованості, тим менший обсяг засобів (за інших рівних умов) підприємству необхідно залучати для фінансування своєї поточної господарської діяльності [43].

3. Сума формованої підприємством кредиторської заборгованості знаходиться в прямої залежності від обсягу господарської діяльності підприємства, у першу чергу - від обсягу виробництва і реалізації продукції. З ростом обсягу виробництва і реалізації продукції зростають витрати підприємства, що нараховуються в складі його кредиторської заборгованості, а відповідно збільшується загальна її сума, і навпаки. Тому при незмінному коефіцієнті фінансового лівериджу розвиток операційної діяльності підприємства не збільшує його відносну потребу в кредиті за рахунок росту позикового капіталу, сформованого за рахунок кредиторської заборгованості.

4. Прогнозований розмір кредиторської заборгованості по більшості видів носить лише оцінний характер. Це зв'язано з тим, що розміри багатьох нарахувань, що входять до складу кредиторської заборгованості, не піддаються точному кількісному розрахунку в зв'язку з невизначеністю багатьох параметрів майбутньої господарської діяльності підприємства.

5. Розмір кредиторської заборгованості по окремих її видах і по підприємству в цілому залежить від періодичності виплат (погашення зобов'язань). Періодичність цих виплат регулюється державними нормативно-правовими актами, умовами контрактів з господарськими партнерами і лише незначна їхня частина - внутрішніми нормативами підприємства. Цей високий ступінь залежності періодичності виплат (а відповідно і розмірів нарахувань) по окремих рахунках, що входять до складу кредиторської заборгованості, від зовнішніх факторів визначає низький рівень регулювання цього джерела позикових засобів у процесі фінансового менеджменту.

Перераховані особливості кредиторської заборгованості необхідно враховувати в процесі управління нею.

Основною метою управління поточною кредиторською заборгованістю підприємства є забезпечення своєчасного нарахування і виплати коштів, що входять у її склад.

На перший погляд, забезпечення своєчасності виплат нарахованих коштів суперечить фінансовим інтересам підприємства: затримка у виплаті цих коштів приводить до росту розміру кредиторської заборгованості підприємства, а отже знижує потребу в кредиті і зменшує середньозважену вартість капіталу. Однак з позицій загальноекономічних інтересів розвитку підприємства така затримка виплат несе набагато більший обсяг негативних наслідків.

Позиковий капітал формує зобов'язання підприємства.

Згідно МСБО зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди.

Серед зобов'язань основне місце займає позиковий капітал, тобто фінансові зобов'язання. Він включає:

- довгостроковий позиковий капітал – довгострокові кредити банків, довгострокові позикові кошти;
- короткостроковий позиковий капітал – короткострокові кредити банків, короткострокові позикові кошти, кредиторська заборгованість, інші короткострокові зобов'язання.

Так, затримка виплати заробітної плати персоналу знижує рівень матеріальної зацікавленості і продуктивності праці працівників, приводить до росту плинності кадрів (причому в першу чергу звільняються, як правило, найбільш кваліфіковані працівники). Затримка виплати податків і податкових платежів викликає ріст штрафних санкцій, погіршує діловий імідж підприємства, знижує його кредитний рейтинг. Затримка виплат внесків по страхуванню чи майна особистому страхуванню може викликати у виді відповідної реакції відповідну затримку виплат підприємству сум страхових відшкодувань.

Тому з позицій стратегічного розвитку своєчасна виплата коштів, нарахованих у складі поточної кредиторської заборгованості, приносить підприємству більше економічних переваг, чим свідома затримка цих виплат.

Організація розрахунків з постачальниками і підрядниками повинна забезпечити:

- своєчасну перевірку розрахунків з постачальниками і підрядниками;
- попередження прострочення кредиторської заборгованості.

Кредиторська заборгованість підприємства виникає внаслідок безготівкових розрахунків з покупцями, підрядниками, фінансовими органами, робітниками, службовцями, органами соціального страхування, депонентами, підзвітними особами, тощо. Виникнення кредиторської заборгованості обумовлено не співпаданням моменту відвантаження готової продукції, виконання робіт, послуг, одержання товарно-матеріальних цінностей, нарахування зарплати і платежів з моментом їх оплати. Значні розміри кредиторської заборгованості призводять до перерозподілу обігових коштів.

Кредиторська заборгованість - це результат важкого фінансового становища підприємства через брак коштів, затримку платежів різними організаціями і особами.

Правові засади організації грошових розрахунків в господарстві України визначені в законах “Про банки та банківську діяльність”, в нормативних документах Національного банку України, Положеннях та стандартах бухгалтерського обліку.

Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 року із змінами. Цей закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. В ньому подається визначення ряду термінів, сфери дії, цілі, принципи обліку тощо. Так мета ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [44].

Основи нової системи бухгалтерського обліку закладені в Законі України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” та конкретизовані у відповідних Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку.

Розглянувши більш загальні і широкі нормативно-правові акти України, перейдемо до Законів, Постанов, Інструкцій, Стандартів стосовно бухгалтерського обліку взагалі і фінансових результатів зокрема.

Податковий кодекс України є спеціальним нормативним актом з питань оподаткування, який встановлює порядок погашення зобов'язань юридичних і фізичних осіб перед бюджетами, державними цільовими фондами з податків і зборів (обов'язкових платежів), нарахування і сплата пені та штрафних санкцій, що застосовуються до платників податків контролюючими органами, у тому числі за порушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності, та визначає процедуру оскарження дій органів стягнення.

Господарська діяльність – будь-яка діяльність особи, направлена на отримання доходу в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, у разі коли безпосередня участь такої особи в організації такої діяльності є регулярною, постійною та суттєвою. ПКУ визначає ряд термінів, платників податку, порядок оподаткування, поняття доходу і витрат, амортизації тощо.

Інструкція «Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій». Затверджена Наказом Міністерства Фінансів України від 30.11.99 № 291. Інструкція встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та фактах фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб.

Більш спеціалізованою правовою основою для бухгалтера є положення (стандарти) бухгалтерського обліку, які затверджуються наказом Міністерством фінансів України.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання",

визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності.

1.2. Поняття, форми, види та роль кредиту. Принципи кредитування

Кредитування – процес складний та багатогранний і в умовах переходу до ринкової економіки набуває нових й ефективних шляхів застосування і розвитку. У даний час кредитні операції носять рівноправний і добровільний характер і обидві сторони (кредитор і позичальник) виконують активну роль щодо своїх обов'язків і прав, які закріплюються між ними. Посередницька діяльність комерційних банків на фінансових ринках, яка складається з виявлення тимчасово вільних коштів вкладників, залучення в банк і надання їх у вигляді кредитів особам, що мають потребу в позикових коштах, приносить реальну користь усьому суспільству.

Основними джерелами формування банківських кредитних ресурсів є власні кошти банків, залишки на розрахункових та поточних рахунках, залучені кошти юридичних та фізичних осіб на депозитні рахунки, до запитання та строкові міжбанківські кредити та кошти, одержані від випуску цінних паперів [43].

Банківський кредит – будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми.

Кредитні операції, як вид господарської діяльності комерційних банків, ґрунтуються на глибокому розумінні економічних, фінансових і правових підвалин бізнесу. Кредит може бути повернений у строк тільки тоді, коли забезпечена його цільова ефективність.

У процесі кредитування клієнтів комерційні банки завжди зустрічаються з суперечностями між дохідністю кредитних операцій, ризиками і ліквідністю вкладених у позички коштів. Чим більший дохід приносять позички, тим вищий ступінь кредитного ризику і нижча ліквідність вкладених у кредити активів, і

навпаки. Якщо кредитна політика банку буде спрямована тільки на забезпечення високої ліквідності позичок, то він програє в конкуренції з іншими банками у прибутковості, а якщо пріоритетним буде прагнення тільки до високої прибутковості кредитів, то банк втратить платоспроможність, що межує з банкрутством.

Комерційні банки повинні володіти певними заходами для запобігання виникнення збитків від кредитної діяльності, серед яких найважливіше значення мають правові.

Видача кредитів відноситься до найбільш великої групи статей банківських активів кредитних операцій. В основу їх класифікації можуть бути покладені різні критерії: види позичальників, цілі, характер та строк кредиту, наявність забезпечення позички, предмет кредитування, економічна сфера застосування, методи надання та способи погашення, характер та спосіб сплати відсотків, число кредиторів і таке інше.

Кредитування має дві різновидності: кредитування діяльності господарчого суб'єкта у формі прямої видачі грошових сум (фінансовий кредит) і кредитування як різновидність розрахунків із розстрочкою платежів.

Найбільш детальну класифікацію банківських кредитів дає А. Мороз. У якості критеріїв класифікації він вказує: призначення і характер використання позикових коштів; наявність і характер забезпечення; строки використання; методи надання і способи погашення; характер і спосіб сплати процентів; число кредиторів [10].

Залежно від цих критеріїв банківські кредити діляться за призначенням і характером використання позикових коштів:

- позики торгово-промисловим підприємствам;
- позики під нерухомість;
- споживчі кредити;
- сільськогосподарські позики;
- контокорентний кредит;
- кредит під цінні папери;

- кредити, пов'язані з вексельним обігом;
- міжбанківські кредити;
- кредити небанківським фінансовим установам;
- кредити органам влади.

За характером і способом сплати процентів виділяють позики з:

- фіксованою процентною ставкою;
- плаваючою процентною ставкою;
- сплатою процентів у міру використання позичених коштів (звичайні позики)
- сплатою процентів одночасно з отриманими позиченими коштами (дисконтний кредит).

Кредити з фіксованою процентною ставкою характерні для стабільної економіки, однак можуть видаватися на короткий строк і в умовах інфляції.

З метою зменшення ризику недоодержання прибутку або уникнення збитків, особливо в умовах високих темпів інфляції та при видачі кредитів на тривалий строк, банки використовують позики з плаваючою процентною ставкою. У цьому випадку відповідно до кредитного договору процентні ставки періодично переглядаються і, звичайно, співвідносяться з рівнем облікової ставки Національного банку України і темпами інфляції.

У більшості банківських кредитів процент сплачується через певний відрізок часу після їх видачі (як правило, 1 раз у місяць). Це так звані звичайні позички.

На відміну від звичайних кредитів, надання дисконтного кредиту передбачає утримання позикового проценту (дисконту) при його видачі.

Прикладом такого кредиту є обліковий кредит (покупка в банком перевідних векселів у клієнтів векселетримачів).

За кількістю кредиторів кредити комерційним банків можуть підрозділятися на:

- надані одним банком;
- синдиковані (консорціумні) кредити;

- паралельні.

Найбільш поширеними є кредити, видані одним банком. За методами надання розрізняють позики, які надані:

- у разовому порядку;

- відповідно до відкритої кредитної лінії (лімітом кредитування, кредити по необхідності) ;

- гарантовані кредити.

За строками використання, (терміновості) кредити підрозділяються на:

- строкові;

- безстрокові (до вимоги) ;

- прострочені;

- відстрочені.

На сьогодні наше законодавство не містить чіткого розподілу кредиту на види залежно від строку користування, виходячи з практики, що склалася, до короткострокових слід відносити ті позики, термін користування якими не перевищує одного року. Середньострокові – це ті, які надаються до 5 років, а довгострокові – більше 5 років. Середньо- і довгострокові позики підприємствам надаються під боргові зобов'язання позичальника.

Банки здійснюють видачу кредитів населенню в межах наявних у нього кредитних ресурсів. Видача кредитів здійснюється на основі кредитних угод між банком та індивідуальними позичальниками за місцем постійного їх місця проживання, за винятком кредитів на придбання і будівництво індивідуального та кооперативного житла, які видаються за місцем його знаходження або забудови.

Виділяються такі два види кредиту – забезпечені (ломбардні), незабезпечені (бланкові або персональні).

Незабезпечені (бланкові) позички, називаються в банківській практиці довірчими, надаються тільки під зобов'язання позичальника погасити позику. Ці кредити пов'язані з великим ризиком для банку, тому вимагають більш пильної перевірки кредитоспроможності позичальника і видаються під більш високі проценти. Незабезпеченими є кредити банків, які надаються бюджету на покриття

державного боргу, а також недостачі фінансових ресурсів окремих господарських комплексів.

Забезпечені кредити допускають наявність тієї чи іншої застави. Більшість кредитів, що надаються банками, мають забезпечення. Головна причина, виходячи з якої банки вимагають забезпечення – це ризик понести збитки у випадку неспроможності боржника повернути позичку в строк. Забезпечення не гарантує повернення позики, але зменшує ризик, оскільки у випадку ліквідації боржника банк стає, кредитором, який має привілеї перед іншими, тобто одержує перевагу перед іншими кредиторами відносно будь-якого майна, яке служить забезпеченням банківського кредиту. Надання незабезпечених кредитів – це виявлення особливої довіри банку до свого клієнта, яка виникає на підставі глибокого знання економічного становища клієнта [46].

Забезпечення кредиту – це товарно-матеріальні цінності, нерухомість, цінні папери, витрати виробництва і майбутній випуск продукції, що служить для кредитора заставою повного та своєчасного повернення боржником отриманого: і позики, і сплати ним належних відсотків.

Забезпечення кредиту надається позичальником при оформленні позики та знаходиться в розпорядженні кредитора (банку) повністю або частково до погашення кредиту.

Формами забезпечення зобов'язань при поверненні кредиту можуть бути:

- застава майна;
- гарантія або порука;
- переуступка на користь банку контрактів, вимог і рахунків позивачів до третьої, особи;
- шляхові та товарні документи;
- цінні папери;
- поліси страхування життя;
- інші грошові вимоги позичальника до третьої особи;
- страхування кредитного ризику та ризику непогашення кредитів.

Позики із забезпеченням діляться на вексельні (покупка або застава

векселя), фондові (під цінні папери), іпотечні (під заставу нерухомості).

Предметом застави виступають речі, цінні папери, інше майно та майнові права. Предметом застави є будь-яке майно, яке відповідно до законодавства може бути відчужене [46]. Боржник має право закласти одне і те ж майно одночасно декільком кредиторам існує два види застави:

- застава із залишенням майна у заставодавача;
- застава з передачею закладеного майна (речі) заставотримачу.

Формою застави можна вважати також передачу цінних паперів (акцій, облігацій, депозитних сертифікатів, векселя, чеків та ін.) ; що є предметом застави в депозитно-нотаріальній конторі чи банку. До тих пір, поки зобов'язання не буде виконане, цінні папери будуть знаходитись у зберігача.

Нерухомість – це земельна ділянка, будівля та споруда, котрі на стільки міцно пов'язані із землею, що не можуть бути відокремлені від неї без суттєвого збитку. Застава нерухомого майна (нерухомості) для забезпечення грошової вимоги кредитора-заставотримача до боржника називається іпотекою. Застава підприємства також є іпотекою.

Кредит, що надається під заставу майна, яке передається банку – заставаотримувачу, називають ломбардним.

Кредити під заставу нерухомості називають іпотечними, а банки, що їх надають – іпотечними банками.

Кредит під заставу нерухомості називається іпотечним кредитом. У даний час іпотечний кредит видається іпотечними банками. Іпотечний кредит береться для покриття великих капітальних затрат.

Основні правові, фінансові та економічні принципи кредитування знаходять свій прояв у кредитній політиці комерційного банку. Головними елементами ефективного управління кредитами є: ретельно розроблена кредитна політика, якісне управління портфелем, ефективний контроль за кредитами і добре підготовлений для цієї роботи персонал.

Основні економічні та правові основи кредитування знайшли своє закріплення в чинному законодавстві України. Банк може отримати ліцензію на

надання кредитів позичальникам за умови виконання таких вимог, які затверджені Національним банком у Положенні «Про, порядок ліцензування банків в Україні» [32].

Надання кредитів здійснюється виключно на комерційних засадах з обов'язковим додержанням таких умов:

- позичальнику кредити надаються в безготівковій формі шляхом оплати розрахункових документів з позичкового рахунку. Перевага надається такій формі розрахунку, яка передбачає оплату за розрахунковими документами за фактично відвантаженою продукцією (виконані роботи, надані послуги) та акредитивні форми. Попередня оплата за рахунок кредитних коштів не дозволяється, за винятком випадків:

- кредити для розрахунків із громадянами за укладеними з ними договорами за здану сільськогосподарську продукцію надаються в безготівковому порядку шляхом перерахування коштів на особові рахунки громадян. В окремих випадках ці кошти можуть видаватися готівкою;

- в окремих випадках кошти в рахунок наданого кредиту можуть бути перераховані на поточний рахунок позичальника для використання їх на цілі, передбачені кредитним договором, зі збереженням права контролю банку за цільовим використанням кредиту;

- сума кредиту, що надається позичальнику, знаходиться в межах ліміту, встановленого для відділення (дирекції).

Питання про надання кредиту в сумі, що перевищує граничний розмір, у межах якого має право приймати рішення кредитний комітет відділення банку, вирішується за підпорядкованістю кредитним комітетом дирекції банку, а при перевищенні граничного розміру, встановленого для дирекції кредитним комітетом банку на підставі обґрунтованого клопотання відділення банку або дирекції.

Здійснюється кредитування тільки тих видів діяльності, які передбачені Статутом (положенням) позичальника.

Поворотність кредиту – обов'язкова ознака кредиту, без нього втрачається

суть кредитування.

Цей принцип виражає необхідність своєчасного повернення отриманих від кредитора фінансових коштів після завершення їх використання позичальником.

Він знаходить свій практичний вираз в погашенні конкретної позики шляхом перерахування відповідної суми грошових коштів на рахунок тієї, що надала її кредитній організації (або іншого кредитора), що забезпечує поновлюваність кредитних ресурсів банку як необхідної умови продовження його діяльності.

Терміновість кредиту – спосіб досягнення поворотності кредиту.

Він відображає необхідність його повернення не в будь-який прийнятний для позичальника час, а в точно певний термін, зафіксований в кредитному договорі або замінюючому його документі.

Порушення вказаної умови є для кредитора достатньою підставою для застосування до позичальника економічних санкцій у формі збільшення стягуваного відсотка, а при подальшому відстроченні (у нашій країні – понад три місяці) – пред'явлення фінансових вимог в судовому порядку.

Платність кредиту. Позиковий відсоток.

Цей принцип виражає необхідність не тільки прямого повернення позичальником отриманих від банку кредитних ресурсів, але і оплати їх використання.

Економічна суть плати за кредит відбивається у фактичному розподілі додатково отриманою за рахунок його використання прибули між позичальником і кредитором.

Практичний вираз даний принцип знаходить в процесі встановлення величини банківського відсотка, що виконує три основні функції:

- перерозподіл частини прибули юридичних і доходу фізичних осіб;
- регулювання виробництва і звернення шляхом розподілу позикових капіталів на галузевому, міжгалузевому і міжнародному рівнях;
- на кризових етапах розвитку економіки – антиінфляційний захист грошових накопичень клієнтів банку.

Ставка (або норма) позикового відсотка, визначувана як відношення суми річного доходу, отриманого на позиковий капітал, до суми наданого кредиту виступає в якості ціни кредитних ресурсів.

Підтверджуючи роль кредиту як одного з пропонованих на спеціалізованому ринку товарів, платність кредиту стимулює позичальника до його найбільш продуктивного використання.

Принципово відрізняючись від традиційного механізму ціноутворення на інші види товарів, визначальним елементом якого виступають суспільно необхідні витрати праці на їх виробництво, ціна кредиту відображає загальне співвідношення попиту і пропозиції на ринку позикових капіталів і залежить від цілого ряду чинників, зокрема чисто кон'юнктурного характеру:

- циклічності розвитку ринкової економіки (на стадії спаду позиковий відсоток, як правило, збільшується, на стадії швидкого підйому – знижується) ;
- темпів інфляційного процесу (які на практиці навіть дещо відстають від темпів підвищення позикового відсотка) ;
- ефективності державного кредитного регулювання, здійснюваного через облікову політику центрального банку в процесі кредитування комерційних банків;
- ситуації на міжнародному кредитному ринку;
- динаміки грошових накопичень фізичних і юридичних осіб (при тенденції до їх скорочення позиковий відсоток, як правило, збільшується) ;
- динаміки виробництва і звернення, визначальною необхідністю в кредитних ресурсах відповідних категорій потенційних позичальників;
- сезонності виробництва;
- співвідношення між розмірами кредитів, що надаються державою, і його заборгованістю (позиковий відсоток стабільно зростає при збільшенні внутрішнього державного боргу).

При встановленні відсотка враховуються наступні чинники:

- процентна ставка встановлювана ЦБ;
- середня процентна ставка за міжбанківськими кредитами;

- середня процентна ставка по повернутих внесках або депозитах;
- співвідношення своїх і позикових засобів: чим вище частка повернутих засобів, тим дорожче кредит.
- попит на кредитні ресурси: чим вище попит, тим дорожче кредит.
- термін, на який проситься кредит, ступінь ризику по кредиту.
- фінансова стабільність в країні: чим вище темп інфляції, тим дорожче кредит.
- диференційована кредиту.

До кожного потенційного позичальника повинен бути різний підхід залежно від тих або інших умов його діяльності.

Цей принцип визначає диференційований підхід з боку кредитної організації до різних категорій потенційних позичальників.

Практична реалізація його може залежати як від індивідуальних інтересів конкретного банку, так і від централізованої політики підтримки окремих галузей або сфер діяльності (наприклад, малого бізнесу і ін.), що проводиться державою

Забезпеченість кредиту. Цей принцип виражає необхідність забезпечення захисту майнових інтересів кредитора при можливому порушенні позичальником прийнятих на себе зобов'язань і знаходить практичний вираз в таких формах кредитування, як позики під заставу або під фінансові гарантії.

Особливо актуальний в період загальної економічної нестабільності, наприклад, у вітчизняних умовах.

Цільовий характер кредиту – розповсюджується на більшість видів кредитних операцій, виражаючи необхідність цільового використання засобів, отриманих від кредитора.

Знаходить практичний вираз у відповідному розділі кредитного договору, що встановлює конкретну мету видаваної позики, а також в процесі банківського контролю за дотриманням цієї умови позичальником.

Порушення даного зобов'язання може стати підставою для дострокового відгуку кредиту або введення штрафного (підвищеного) позикового відсотка.

1.3. Бухгалтерський фінансовий облік кредитів банку

Згідно з Законом України «Про банки і банківську діяльність» банком можуть надаватись такі види кредитів:

- 1) кредити юридичним та фізичним особам у національній та іноземній валютах;
- 2) міжбанківські кредити.

Кредитом називається будь-яка угода між банком та контрагентом (клієнтом або іншим банком), згідно з якою банк за винагороду надає кошти у розпорядження контрагента на умовах строковості та повернення.

Кредити в плані рахунків поділяються на короткострокові із початковим строком погашення менше одного року та довгострокові – з початковим строком погашення більше одного року.

На рахунках першого класу плану рахунків обліковуються міжбанківські кредитно-депозитні операції. У кредитних відносинах банк може бути як кредитором, так і позичальником. Тому кредити, надані іншим банком, обліковуються на активних рахунках 15 розділу, а кредити, одержані від інших банків, – на пасивних рахунках 13 і 16 розділів.

На рахунках другого класу плану рахунків обліковуються кредити та аванси (кредити, що не підкріплені кредитними угодами) в розрізі контрагентів:

- суб'єктів господарської діяльності;
- органів загального державного управління;
- фізичних осіб.

Окремо обліковуються кредити в поточну та інвестиційну діяльність.

Кредити в поточну діяльність – це кредити, надані позичальникам на задоволення тимчасової потреби в коштах для придбання поточних активів у разі розриву між часом надходження коштів та здійснення затрат.

Кредити в поточну діяльність включають усі кредити, надані на купівлю сировини та інших виробничих запасів, на сезонні затрати та інші цілі. До кредитів у поточну діяльність відносять:

- операції РЕПО;

- ураховані векселі;
- факторингові операції;
- кредити за внутрішніми торговельними операціями;
- кредити за експортно-імпортними операціями;
- кредити в поточну діяльність.

Кредити в інвестиційну діяльність – кредити, надані позичальникам на задоволення їх тимчасової потреби в коштах при здійсненні інвестицій. До них відносять: кредити на будівництво та освоєння землі; кредити на купівлю будівель, споруд, обладнання та землі; фінансовий лізинг.

Банківський кредит надається суб'єктам кредитування усіх форм власності у тимчасове користування на умовах, передбачених кредитним договором.

Кредити позичальникові надаються з позичкового рахунка, як правило, у безготівковому порядку перерахуванням на поточний рахунок позичальника або шляхом прямої оплати розрахунково-грошових документів за товарно-матеріальні цінності, роботи і послуги, придбані (надані) на умовах договорів і контрактів з постачальниками.

Позичкові кошти можуть бути перераховані на розрахунковий рахунок позичальника для використання на цілі, передбачені кредитним договором, зі збереженням права контролю банку за цільовим використанням кредиту. У разі потреби за рішенням банку позички для розрахунків з громадянами за укладеними з ними договорами за здану сільськогосподарську продукцію можуть видаватися й готівкою.

Видача кредиту проводиться одноразово, щоденно або в інші строки, визначені в кредитному договорі, виходячи з потреби в кредиті. Довгострокові кредити можуть надаватися в міру виконання будівельно-монтажних робіт і здійснення затрат (поетапно).

Підприємствам із постійним циклом виробництва, а також позичальникам з добрим фінансовим станом, що мають репутацію надійних платників, може бути відкрито «кредитну лінію» – одержання позички в грошовій безготівковій формі в майбутньому частинами в межах заздалегідь визначеної суми і встановленого

ліміту, у рахунок якого приймаються до фінансування група договорів і комерційних контрактів. Розмір кредитної лінії, строки її використання, періодичність погашення і відновлення визначаються укладеними договорами, контрактами.

Перш ніж скласти кредитний договір фахівці з кредитування банку проводять відповідну роботу щодо суб'єктів кредитування. Вони оцінюють кредитний проект, після чого ставлять питання перед керівництвом банку про доцільність (чи недоцільність) кредитування клієнта. Повний пакет необхідних документів для надання кредиту передають до юридичного управління.

Юридичне управління готує свій висновок, де відображаються такі основні моменти:

- відповідність статутних документів чинному законодавству України;
- наявність ліцензії, дозволів та інших документів для здійснення основної діяльності, для якої береться кредит;
- повнота та правильність оформлення документів щодо забезпечення кредиту.

Після отримання висновку від юридичного управління фахівець передає документи службі безпеки банку.

Служба безпеки банку перевіряє документи й готує свій висновок. У ньому відображаються такі основні моменти:

- оригінальність реєстраційних документів;
- інформація щодо засновників та керуючих осіб позичальника, а також структурних підрозділів – дочірніх підприємств, філій та ін. ;
- інформація про раніше отримані позичальником кредити, своєчасність їх погашення та сплату процентів тощо.

Фахівець залучає спеціалістів банку з оцінки майна, що пропонується як забезпечення за кредитом, де під час оцінювання застосовуються методи: витратний, аналоговий, дохідності.

Після детального вивчення документів та висновків до них юридичного управління служби безпеки банку і фахівець готують експертний висновок для

винесення питання про надання кредиту на кредитний комітет банку.

Висновок містить:

- короткий опис позичальника;
- аналіз фінансового стану;
- аналіз обороту коштів за рахунками;
- аналіз основних показників діяльності фірми в динаміці – виручка, витрати, прибуток;
- розрахунок та аналіз показників платоспроможності та фінансової стійкості;
- дебіторська заборгованість – реальність погашення;
- кредиторська заборгованість – строк давності;
- аналіз джерел погашення кредитної заборгованості;
- економічний аналіз ефективності проекту, що кредитується;
- забезпеченість кредиту.

Після рішення Кредитного комітету про надання кредиту, який оформлюється протоколом, фахівець формує основні розділи кредитної справи позичальника:

- заява на надання кредиту;
- засновницькі документи;
- фінансово-економічна інформація;
- заява на кредит, бізнес-план, контракти;
- кредитний договір та додаткова угода до нього; «договори та документи із забезпечення кредиту;
- документи з бухгалтерського обліку кредитних операцій (розрахунки нарахованих процентів, розпорядження, виписки з позичкового рахунка і рахунка процентів та ін.) ;
- документи, що підтверджують цільове використання кредитних коштів;
- копії протоколу Кредитного комітету;
- інші документи, які стосуються надання кредиту.

Фахівець разом з працівником юридичного управління готує кредитний

договір у двох примірниках.

Момент підписання договору із забезпечення повернення кредитних коштів регулюється умовами кредитного договору.

У разі необхідності нотаріального підтвердження договорів із забезпечення кредиту договори готує нотаріус.

Оформлення договорів застави здійснюється відповідно до положень Закону України «Про заставу». Страхування заставленого майна позичальник здійснює в страховій компанії за згодою банку.

Протягом терміну дії кредитного договору за ініціативою будь-якої із сторін кредитного договору може ставитись питання про зміни умов кредитування.

Зміни умов кредитного договору з боку позичальника здійснюються на підставі обґрунтованого листа – клопотання (з додатком розрахунків, документів). Фахівець оцінює обґрунтованість та доцільність внесення змін в умови кредитного договору та надає свої висновки для розгляду в Кредитний комітет.

Зміни умов кредитування фахівець оформлює додатковою угодою до кредитного договору.

У розпорядженні, яке економіст кредитного управління готує для бухгалтерії, вказуються такі дані:

- балансовий рахунок (перші чотири цифри) ;
- валюта, в якій необхідно відкрити рахунок;
- назва позичальника;
- реєстраційний номер позичальника за клієнтською базою даних банку;
- код відповідального виконавця;
- обов'язкові параметри для рахунка.

Правильна організація процесу банківського кредитування, розробка ефективної та гнучкої системи управління кредитними операціями виступають основою фінансової стабільності і ринкової стійкості комерційних банків. Кредитна політика комерційного банку окреслює коло ключових цілей і завдань банківської діяльності, визначає конкретні прийоми, способи і методи її реалізації з метою максимізації доходності кредитних операцій та досягнення прийняттого

рівня ризиків банківської діяльності у сфері кредитування.

Облік операцій, пов'язаних з кредитуванням, ведеться в установах банку згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку в установах банків (Затверджено постановою Правління НБУ 388 від 21. 11. 97 року).

При одержанні від працівника кредитного відділу кредитного договору, договору застави та розпорядження на перерахування кредитних коштів, головний бухгалтер:

- перевіряє правильність оформлення документів,
- відкриває позичальнику особистий позичковий рахунок,
- проставляє номер особистого позичкового рахунку в кредитний договір,
- передає кредитний договір та договір застави бухгалтеру, на якого покладене ведення особистого рахунку позичальника,
- передає доручення кредитних коштів (згідно з дорученням клієнта) бухгалтеру, на якого покладене перерахування коштів клієнтів за межі банку.

Бухгалтер, на якого покладене ведення особистого позичкового рахунку клієнта, при одержанні від головного бухгалтера кредитного договору застави завіряє дані, що проставлені в кредитному договорі та договорі застави з даними, що занесені в особисту карту позичальника працівником кредитного відділу.

Під час чергової суми кредиту в рамках умов кредитного договору, працівник кредитного відділу вносить зміни до особистої кредитної справи. Операції по видачі готівки в рахунок отриманого кредиту не допускаються (крім споживчого кредиту фізичним особам та на заробітну плату).

Для синтетичного обліку цих операцій використовуються рахунки 2-го класу, на яких ведеться облік різних видів кредитів, депозитів і транзитних рахунків.

Аналітичний облік по кредитним рахункам ведеться головним бухгалтером на підставі кредитного договору та договору застави після оформлення дозволів на надання кредиту, ведеться в картках особистих позичкових рахунків. Проведення оборотів по особистих позичкових рахунках здійснюється з відома головного бухгалтера, на основі перевірених та належно оформлених документів.

Суми сплачених процентів та період, за який вони утримані, заносяться у відповідні графи картки особистого рахунку на ПЕОМ. Після проведення записів виводиться залишок заборгованості по кредиту.

Несплачені в строк згідно з кредитною угодою платежі, перераховуються на рахунок прострочених кредитів чи прострочених процентів.

Кредитна документація – це документи, що складаються клієнтом і банком, що супроводжують кредитну угоду з моменту звернення клієнта в банк і до погашення позички.

До кредитних документів, що складаються клієнтом, належать: кредитна заявка, технічно-економічне обґрунтування, заява на одержання позички, договір про заставу (гарантійні листи, страхові поліси), зведення про закладене майно.

При відображенні в бухгалтерському обліку операцій, пов'язаних з довгостроковими позиками, необхідно враховувати, що частина довгострокової позики, яка підлягає погашенню в термін до 12-ти місяців, списується на рахунок 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями».

Аналітичний облік за всіма видами позик ведеться за позикодавцями (банками) в розрізі кожного кредиту (позики) окремо та за строками погашення кредиту (позики).

Облік кредитних (позикових) коштів ведеться в журналі №2, в III розділі якого відображаються аналітичні дані.

В Примітках до річного звіту слід зазначити види кредитів, отриманих підприємством, мета отримання кредиту (позики і строк кредитування, валюта і банк (підприємство), який надав кредит (позичку) та особливості в отриманні і погашенні кредитів за звітний період.

В наказі про облікову політику підприємства слід передбачити наступні положення щодо обліку кредитів банку та інших позик:

- документи, які підтверджують отримання і погашення кредиту;
- порядок обліку витрат і відсотків, пов'язаних з отриманими кредитами (позиками) ;
- процедуру поточного контролю за доцільністю отримання кредитів (позик)

за їх використанням і погашенням.

Облік розрахунків за довгостроковими позиками банків та іншими залученими позиковими коштами у інших осіб, які не є поточними зобов'язаннями ведеться на рахунку 50 «Довгострокові позики».

За кредитом рахунку 50 «Довгострокові позики» відображаються суми одержаних позик, а також переведення короткострокових (відстрочених), за дебетом – погашення заборгованості за ними та переведення до поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями.

Рахунок 50 «Довгострокові позики» має такі субрахунки:

501 «Довгострокові кредити банків у національній валюті»;

502 «Довгострокові кредити банків у іноземній валюті»;

503 «Відстрочені довгострокові кредити банків у національній валюті»;

504 «Відстрочені довгострокові кредити банків у іноземній валюті»;

505 «Інші довгострокові позики в національній валюті»;

506 «Інші довгострокові позики в іноземній валюті» [33].

На субрахунках 501, 502 відображаються суми довгострокової заборгованості банкам за наданий кредит відповідно в національній та іноземній валюті.

На субрахунках 503, 504 відображаються суми відстроченої заборгованості банкам за кредит, термін погашення якого відстрочено, відповідно в національній та іноземній валюті.

На субрахунках 505, 506 відображаються суми довгострокової заборгованості щодо зобов'язання із залучення позикових коштів (крім кредитів банків), відповідно в національній та іноземній валюті.

Аналітичний облік ведеться за позикодавцями (банками) в розрізі кожного кредиту (позики) окремо та строками погашення кредиту (позики).

Облік розрахунків у національній та іноземній валютах за кредитами банків, строк повернення яких не перевищує дванадцяти місяців з дати балансу, та за позиками, термін погашення яких минув, ведеться на рахунку 60 «Короткострокові позики».

За кредитом рахунку 60 «Короткострокові позики» відображаються суми одержаних кредитів (позик), за дебетом – сума їх погашення та переведення до довгострокових зобов'язань у разі відстрочення кредитів (позик).

Рахунок 60 «Короткострокові позики» має такі субрахунки:

601 «Короткострокові кредити банків у національній валюті»;

602 «Короткострокові кредити банків у іноземній валюті»;

603 «Відстрочені короткострокові кредити банків у національній валюті»;

604 «Відстрочені короткострокові кредити банків у іноземній валюті»;

605 «Прострочені позики в національній валюті»;

606 «Прострочені позики в іноземній валюті».

Аналітичний облік ведеться за позикодавцями (банками) в розрізці кожного кредиту (позики окремо та строками їх погашення).

Типову кореспонденцію бухгалтерських рахунків по обліку кредитів банків наведено у додатку Б.

Першими документами, які засвідчують отримання і повернення довгострокових і короткострокових позик є виписки банку та платіжні доручення.

Узагальнення інформації про стан рахунків щодо отримання і повернення кредитів здійснюється при журнально-ордерній формі обліку у журналі-ордері №2, а при спрощеній формі бухгалтерського обліку – у розділі I Відомості 3-М.

Для поповнення нестачі власних коштів для операційної діяльності підприємство оформляє в банку позику строком до одного року. Для її одержання з банком укладається договір, в якому передбачається: цільове використання позикових коштів, строк користування позикою, сума і плата за позику (процент, що сплачується підприємством). Після оформлення кредитного договору банк відкриває для підприємства кредитний рахунок, на якому і обліковуються надані та погашені кредити.

Синтетичний облік розрахунків за короткостроковими позиками ведеться на рахунку 60 «Короткострокові позики». За кредитом цього рахунка обліковуються суми зобов'язань перед банком за одержані позики.

Довгострокові зобов'язання за кредитами банку обліковуються на рахунку

50 «Довгострокові позики». За кредитом цього рахунка відображаються суми одержаних довгострокових позик, а також переведення короткострокових відстрочених позик до складу довгострокових.

Аналітичний облік довгострокових позик організовується щодо кожної позики зокрема. Аналітичні рахунки об'єднуються залежно від виду позики в субрахунки:

501 «Довгострокові кредити банків у національній валюті».

502 «Довгострокові кредити банків в іноземній валюті».

503 «Відстрочені довгострокові кредити банків у національній валюті».

504 «Відстрочені довгострокові кредити банків в іноземній валюті».

505 «Інші довгострокові позики в національній валюті».

506 «Інші довгострокові позики в іноземній валюті» [33].

Погащення основної суми банківського кредиту, так само як і відсотки, може проводитись щомісячно, частинами за обумовленими в кредитній угоді періодами або по закінченні строку кредитування. У разі виникнення фінансових труднощів банк за клопотанням позичальника може відстрочити (продовжити) погашення кредиту. Ставка за пролонгований кредит вища, ніж ставка стандартна. Різниця між ставкою за пролонгований кредит і стандартною ставкою розглядається як штрафна санкція і відображається на дебеті рахунка 94 «Інші витрати операційної діяльності». На зазначеному рахунку відображають також відсотки по прострочених кредитах і кредитах, використаних не за цільовим призначенням.

Порядок реалізації застави обумовлюється договором про заставу між банком і позичальником, який складається відповідно до Закону України «Про заставу» та інструкції НБУ «Про методичні рекомендації по використанню банками Закону України «Про заставу» від 08. 10. 93 № 23015/11 [46,50].

Оплата відсотків за надані кредити провадиться в строки, визначені кредитною угодою, шляхом перерахування позичальником банку кредиторю коштів платіжними дорученнями. Відсотки за кредит у бухгалтерському обліку відображаються записом по дебету рахунка 951 «Відсотки за кредит» і кредиту

рахунка 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками».

Несвоєчасна оплата відсотків за кредит може спричинити нарахування і стягнення пені з позичальника. Розмір пені розраховується виходячи із суми простроченого платежу, кількості днів прострочення і ставки, яка, однак, не може бути більшою, ніж подвоєна облікова ставка НБУ, що діяла у період нарахування пені (ст. 3 Закону України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань») [45]. Сплата пені в бухгалтерському обліку відображається по дебету рахунка 948 «Визнані штрафи, пені, неустойки» в кореспонденції з кредитом рахунка 31 «Рахунки в банках».

Резиденти-позичальники зобов'язані щодо кредитів, позик, поворотної фінансової допомоги, одержаних ними від нерезидентів, у визначені строки подавати відповідну звітність обслуговуючому банку, який, у свою чергу, подає таку звітність до Національного банку України.

Форма №503 (місячна) «Звіт про залучення та обслуговування кредиту за договором з нерезидентом» подається резидентами-позичальниками України, які уклали договори, що передбачають виконання ними боргових зобов'язань:

- в іноземній валюті перед нерезидентами за запозиченими в них кредитами (позиками, поворотною фінансовою допомогою), уключаючи короткострокові кредити, за винятком кредитів «овернайт»;

- у гривнях перед Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) за залученими від нього кредитами.

- короткостроковий кредит – кредит з первісним або продовженим строком погашення від 2 до 365 (366) днів включно;

- довгостроковий кредит – кредит з первісним або продовженим строком погашення понад 365 (366) днів;

- строк погашення – час між датою підписання кредитної угоди і датою здійснення останнього платежу за кредитом. Для траншів, які надходять на підставі генеральної угоди (угоди про відновлювальну кредитну лінію тощо), строк погашення визначається як кількість днів між датою надходження коштів на рахунок позичальника та датою погашення траншу.

Якщо позичальник одержав кілька кредитів (траншів на підставі одного кредитного договору), то звіт про стан заборгованості за цими кредитами (траншами) складається за кожним кредитом (траншем) окремо.

Звіт за формою подається резидентом-позичальником відокремленому підрозділу банку, який безпосередньо здійснює обслуговування кредиту, наростаючим підсумком не пізніше 3 числа після звітного періоду. Звіт складається в одиницях тієї валюти, у якій одержано кредит.

Форма №504 (місячна) «Прогноз операцій з одержання та обслуговування кредиту за договором з нерезидентом» надається резидентами-позичальниками України, які уклали договори, що передбачають виконання ними боргових зобов'язань в іноземній валюті перед нерезидентами за запозиченими в них кредитами (позиками, поворотною фінансовою допомогою), включаючи короткострокові кредити, за винятком кредитів «овернайт»:

- короткостроковий кредит – кредит з первісним або продовженим строком погашення від 2 до 365 (366) днів включно;

- довгостроковий кредит – кредит з первісним або продовженим строком погашення понад 365 (366) днів;

- строк погашення – час між датою підписання кредитної угоди і датою здійснення останнього платежу за кредитом. Для траншів, які надходять на підставі генеральної угоди (угоди про відновлювальну кредитну лінію тощо), строк погашення визначається як кількість днів між датою надходження коштів на рахунок позичальника та датою погашення траншу.

Якщо позичальник одержав кілька кредитів (траншів на підставі одного кредитного договору), то звіт про стан заборгованості за цими кредитами (траншами) складається за кожним кредитом (траншем) окремо.

Звіт за формою подається резидентом-позичальником відокремленому підрозділу банку, який безпосередньо здійснює обслуговування кредиту, не пізніше 3 числа після звітного періоду. Звіт складається в одиницях тієї валюти, у якій одержано кредит.

Підприємства у сучасних умовах господарювання систематично залучають позикові кошти. З цією метою укладається кредитний договір між установою банку і підприємством, в якому визначаються об'єкти кредитування, умови одержання та погашення позик, включаючи плановий розмір кредиту, відсоткові ставки плати за кредит, умови та розміри їх підвищення та зниження, розмір власних обігових коштів, що використовуються підприємством на формування матеріальних запасів і виробничих витрат, зобов'язання підприємства за заставою цінностей, що кредитуються, джерела погашення позики, терміни, на які вони надаються, та інші умови кредитування.

Як правило кредитний договір укладається на рік, але в окремих випадках він може бути укладений і на більш тривалий термін. Так, за позиками на капіталовкладення та іншими довгостроковими кредитами договір укладається на визначений термін, наприклад, будівництва. У рамках договору установи банку і підприємства виступають як рівноправні партнери, котрі слідкують за додержанням умов кредитування. Якщо заборгованість прострочена більше ніж на 30 днів, то надання нових кредитів припиняється: при нестачі обігових коштів на підприємстві його кредитування може бути продовжено під гарантію вищої організації, підприємства-спонсора або ін.

Підприємства при збитковій праці переводяться на особливий режим кредитування і розрахунків, при якому надані позики пред'являються до дострокового стягнення і подальше кредитування підприємства припиняється.

Використовують також таку форму кредитування поточної господарської діяльності підприємства, як кредитування за сукупністю запасів і витрат. При цій формі кредитування об'єднуються матеріальні та виробничі запаси, відвантажені товари та виконані роботи в межах нормальних термінів оплати, товари та матеріали, продані в кредит,

За рахунок кредиту, при відсутності грошових коштів на рахунках в банках оплачуються матеріальні цінності, що надійшли від постачальників, товари, послуги, відкриваються акредитиви та лімітовані чекові книжки для розрахунків за кредитовані цінності та послуги.

Виплата кредиту здійснюється установою банку шляхом перерахування грошових коштів з рахунків у банках підприємства на рахунок банку.

Якщо у підприємства недостатньо грошових коштів на рахунках у банках для виплати заробітної плати працівникам з незалежних від самого підприємства причин, то таке підприємство може одержати в банку позику на ці потреби. Така позика видається під підвищені відсотки і, як правило, терміном до 10 днів.

В Україні в нових умовах господарювання великого поширення набуло комерційне кредитування, при якому здійснюється продаж товарів на умовах розстрочки платежу. Суму оплати можна оформляти векселями, іншими борговими документами за кожним терміном платежу або визначати порядок розстрочки платежів, їх погашення за термінами у договорах поставки або підяду. Облік комерційного кредиту доцільно вести на субрахунку "Розрахунки з покупцями з наданого комерційного кредиту" за новим Планом рахунків рахунку №36 "Розрахунки з покупцями та замовниками". Аналітичний облік на цьому субрахунку ведеться в розрізі покупців, особові рахунки яких відкриваються за термінами платежів. Групування за термінами платежів покупців та замовників необхідне для своєчасного погашення комерційного кредиту, для аналізу фінансового стану підприємства. Комерційні кредити підприємство покриває за рахунок власних обігових коштів, інших джерел коштів, що є в його розпорядженні, а також за рахунок залученого банківського та комерційного кредитів.

2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА»

2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства

ТОВ „Чорноморська іграшка” створено в процесі приватизації Орендного підприємства Одеського заводу іграшок і зареєстроване виконавчим комітетом Іл'їчівської районної Ради народних депутатів м. Одеси.

Метою діяльності товариства являється: здійснення підприємницької діяльності з метою отримання прибутку шляхом реалізації продукції (робіт, послуг), направлених на задоволення попиту підприємств, організацій и громадян: забезпечення розвитку виробництва та росту його ефективності, підвищення конкурентоздатності продукції, що виробляється, виконаних робіт, послуг.

В таблиці 2.1 наведено основні відомості про підприємство.

Таблиця 2.1 – Основні відомості ТОВ «Чорноморська іграшка»*

ЄДРПОУ:	05502858
Назва:	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА" (ТОВ "ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА")
Організаційна форма:	Товариство з обмеженою відповідальністю
Адреса:	65098, Одеська обл., м. Одеса, вул. Стовпова, буд. 17
Стан:	Зареєстровано
Дата реєстрації:	12.06.1997 (27 років 6 місяців) Номер запису: 15561450000037057
Уповноважені особи:	<u>Зеленяк Василь Васильович</u> - керівник (керівник; згідно статуту)
Бухгалтер:	<u>Котик Людмила Олександрівна</u> (станом на 29.02.2024)
Статутний капітал:	13 737 592.74 грн
Засновники:	<u>Зеленяк Василь Васильович</u> 65059, Одеська обл., м. Одеса, вул. Кропивницького, буд. 18/22, кв. 57 Країна громадянства: Україна Розмір внеску: 2 629 759.90 грн, 19.143% <u>Ровинська Людмила Миколаївна</u> 65005, Одеська обл., м. Одеса, Провулок Водний, буд. 8 Країна громадянства: Україна Розмір внеску: 6 840 771.68 грн, 49.796% <u>Осадчий Олег Володимирович</u> 65496, Одеська обл., Одеський р-н, С. Лиманка, вул. Абрикосова, Ж/М "Дружний", буд. 8/33

	Країна громадянства: Україна Розмір внеску: 4 267 061.16 грн, 31.061%
Кінцеві бенефіціари:	<u>Ровинська Людмила Миколаївна</u> 65038, ОДЕСЬКА ОБЛ., М. ОДЕСА, ПРОВ. ВОДНИЙ, БУД. 8 Країна громадянства: Україна Тип впливу: Прямий вирішальний вплив Відсоток частки: 49.8% Відмітка про можливу недостовірність: відсутня <u>Осадчий Олег Володимирович</u> 65496, ОДЕСЬКА ОБЛ., ОДЕСЬКИЙ Р-Н, С. ЛИМАНКА, ВУЛ. АБРИКОСОВА, Ж/М "ДРУЖНИЙ", БУД. 8/33 Країна громадянства: Україна Тип впливу: Прямий вирішальний вплив Відсоток частки: 31.06%
Види діяльності:	25.61 Оброблення металів та нанесення покриття на метали 17.22 Виробництво паперових виробів господарсько-побутового та санітарно-гігієнічного призначення 22.21 Виробництво плит, листів, труб і профілів із пластмас 22.22 Виробництво тари з пластмас 25.92 Виробництво легких металевих пакувань 35.11 Виробництво електроенергії 35.14 Торгівля електроенергією 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля 49.41 Вантажний автомобільний транспорт 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна
Контакти:	<u>728-18-24 728-18-21</u>

*узагальнено на підставі джерела [25]

Становище на ринку за основним видом діяльності (Обробка й покриття металу (КВЕД 28.61) стабільна: підприємство забезпечене постійними замовленнями на надання послуг з літографії і лакування жерсті. Цей вид діяльності підприємство здійснює з 1970 р. Послуги з лакування жерсті, як і продаж жерсті, проводиться для подальшої переробки металу в кришки СКО, твіст-офф; 2-х і 3-х складові банки діаметром (72,8; 83,4; 99), тобто кришок і корпусів.

У виробництві використовується жерсть різних форматів і товщини в т.ч.: 712 * 820; 724 * 820; 696 * 820; 763 * 624; 712 * 820, товщин 0,16; 0,17; 0,18; 0,19 ; 0,20; 0,22; 0,25; 0,28; 0,30; 0,32.

Основні показники фінансово-економічної діяльності підприємства проаналізуємо за даними фінансової звітності підприємства в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Основні показники фінансово-економічної діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка» за 2022-2023 р.р.*

Показники	2022 рік	2023 рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Обсяг продукції в натуральному виразі, т	180,5	81	-99,5	-55,1
2. Обсяг продукції в оптових цінах без ПДВ та акцизного збору, тис.грн.	11577,3	11229,8	-347,52	-3
- у діючих оптових цінах	24997,6	11229,8	-13767,8	-55,08
- у порівнянних оптових цінах				
3. Середня оптова ціна за 1 тону продукції, грн.	64140,3	138639,7	74499,3	116,15
4. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	40071	27858	-12213	-30,48
5. Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	32041	21539	-10502	-32,8
6. Коефіцієнт оборотності оборотних активів, оборотів	1,39	0,94	-0,45	x
7. Адміністративні витрати, тис.грн.	4426	4665	239	5,4
8. Витрати на збут, тис.грн.	671	1039	368	54,8
9. Валовий прибуток, тис.грн.	8030	6319	-1711	-21,3
10. Повна собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	37138	27243	-9895	-26,6
11. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	80,0	77,3	-2,6	-3,3
12. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	2230	-70	-2300	-1,1 р.
в тому числі:				
- від основної операційної діяльності	2933	615	-2318	-79,03
- від іншої операційної діяльності	-726	-724	2	-0,3
- від фінансової діяльності	0	0	0	0,0
- від іншої діяльності	23	39	16	69,6
14. Податок на прибуток, тис.грн.	401	21	-380	-94,8
15. Чистий прибуток, тис.грн.	2631	-49	-2680	-1,2 р
16. Матеріальні витрати, тис.грн.	31884	25264	-6620	-20,8
17. Матеріаловіддача, грн.	1,0049	0,8526	-0,152	x
18. Матеріаломісткість продукції, грн.	0,9951	1,1729	0,177	x
19. Середня облікова кількість працівників облікового складу, осіб.	40	37	-3	-7,5
20. Продуктивність праці одного працівника облікового складу, грн.	62494,0	30350,8	-32143,1	-51,4
21. Фонд оплати праці працівників облікового складу, тис.грн.	4703	2845	-1858	-39,5
22. Середня річна заробітна плата одного працівника облікового складу, грн.	117575,0	76892	-40683	-34,6
23. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис.грн.	31099	32006,5	907,5	2,9
24. Фондовіддача, грн.	3,78	2,40	-1,38	x
25. Фондорентабельність, %	0,26	0,42	0,15	x

Продовження табл. 2.2.

Показники	2022 рік	2023 рік	Відхилення	
			абс.	%
26. Середня річна вартість оборотних активів, тис.грн.	62642	64547	1905	3,0
27. Рентабельність продукції, %	25,1	29,3	4,3	x
28. Рентабельність виробництва, %	3,56	-0,11	-3,67	x

** Розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства та методичним підходом [23]*

Виходячи з табл. 2.2 видно, що в звітному році обсяг продукції у порівнянні з попереднім зменшився, як в натуральному, так і вартісному вираженні. Так, обсяг продукції в натуральному виразі зменшився на 99,5 т. або на 55,12 %. В той же час вартість продукції в порівнянних цінах (ціна звітного року) знизилась на 55,08 %. Різниця в темпах спаду значна – 52,08 процентні пункти, це свідчить про зменшення у звітному періоді частки продукції з більшою у порівнянні з іншими видами продукції оптовою ціною.

Повна собівартість реалізованої продукції знизилась на 9895 тис грн. або на 26,6 % порівняно з попереднім роком та склала 27243 тис. грн. На зміну повної собівартості вплинула сума адміністративних витрат, що збільшилась у звітному році на 239 тис. грн. або на 5,4 %, та сума витрат на збут, що у свою чергу зросли на 368 тис. грн. або на 54,8 %. Хоча витрати зросли, собівартість зменшилась за рахунок спаду виробництва у звітному році.

Збільшення витрат не призвело до росту такого показника як витрати на 1 грн. реалізованої продукції, в свою чергу ці витрати знизились на 2,6 коп. Це збільшення має негативне значення для підприємства, адже показує зменшення ефективності виробництва та отриманого від нього прибутку.

Фінансовий результат до оподаткування знизився на 2300 тис. грн. Це відбулося в основному за рахунок змін у двох показниках – фінансового результату від іншої операційної діяльності, що збільшився на 16 тис. грн. або на 69,6 %, фінансового результату від операційної діяльності, що мав негативну тенденцію у 2023 році, і знизився на 2318 тис. грн. у звітному році.

Оскільки відбулось зниження фінансового результату можна побачити спад податку на прибуток на 380 тис. грн. або на 94,8 %. Чистий прибуток знизився на 2680 тис. грн. або в 1,2 рази. Це є не задовільним результатом діяльності підприємства.

Зменшення обсягу виробництва спричинили зменшення матеріаловіддачі продукції на 0,152 грн. , але збільшення матеріаломісткості продукції на 0,177 грн.

Середньооблікова кількість працівників за 2023 рік зменшилась, за рахунок цього продуктивність праці в звітному році зменшилась. Також можна побачити очікуване зменшення фонду оплати праці на 1858 тис грн. або на 39,5 %.

Середньорічна вартість основних засобів зросла у звітному році на 907,5 тис. грн. або на 2,9 % , ці зміни принесли позитивного результату. Фондовіддача по продукції зменшилась на 1,38 грн. Це свідчить про те , що застосування нового обладнання не дає очікуваний приріст виробництва та збільшує кількість витрат. Але підприємству слід переглядати, чи ефективно працівники використовують виробниче обладнання, чи не потрібна йому модернізація задля зменшення кількості можливого браку та прискорення виробничого процесу.

Станом на кінець звітнього року можна побачити, що підприємство збільшило суму середньорічної вартості оборотних коштів на 1905 тис. грн. або на 3 %. Ці показники свідчать про те, що у 2023 р. підприємство отримало потрібну суму коштів для забезпечення подальшого здійснення своєї діяльності.

2.2. Загальний аналіз фінансового стану ТОВ «Чорноморська іграшка»

Аналіз динаміки валюти балансу підприємства здійснюється на підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.3

Таблиця 2.3 – Аналіз динаміки валюти балансу

Показники	На початок року	На кінець року	% зміни
Валюта балансу, тис. грн:	31 335	36 662	17,04
- попереднього року			
- звітнього року	36 662	32 347	-11,78

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності підприємства та методичним підходом [23]

Розрахунок % зміни:

- За 2022 рік:

$$\frac{36\,662 - 31\,335}{31\,335} \times 100 \approx 17,04\%$$

- За 2023 рік:

$$\frac{32\,347 - 36\,662}{36\,662} \times 100 \approx -11,78\%$$

Аналіз динаміки валюти балансу підприємства ТОВ «Чорноморська іграшка» свідчить про зміну обсягу його господарських засобів у різні періоди. Так, у 2022 році спостерігалось зростання валюти балансу на 17,04% - з 31 335 тис. грн на початок року до 36 662 тис. грн на його кінець. Це може свідчити про активізацію фінансово-господарської діяльності, залучення додаткових ресурсів, зростання дебіторської заборгованості чи збільшення оборотних активів.

Натомість у 2023 році відбулося зменшення валюти балансу на 11,78%, тобто з 36 662 тис. грн до 32 347 тис. грн. Така динаміка свідчить про скорочення активів підприємства. Причинами цього могли стати погіршення реалізації продукції, зменшення дебіторської заборгованості, зниження грошових коштів або переоцінка активів. Загалом така тенденція потребує подальшого аналізу щодо ефективності використання ресурсів підприємства та структури активів і пасивів.

Втаблиці 2.4. наведемо аналіз динаміки складу, структури та динаміки активів підприємства

У звітному 2023 році загальна вартість активів підприємства зменшилася на 4 315 тис. грн, або на 11,78% порівняно з початком року. Така тенденція свідчить про загальне скорочення господарського потенціалу підприємства.

Незважаючи на загальне зниження активів, необоротні активи зросли на 590 тис. грн (на 12,98%), а їх частка в загальній структурі активів зросла з 12,40% до 15,87%. Це свідчить про оновлення або придбання основних засобів чи інші довгострокові інвестиції.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства*

Показники	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Відхилення	
				абс.	%
Всього активів, тис. грн	1300	36 662	32 347	-4 315	-11,78
1. Необоротні активи, тис. грн	1095	4 545	5 135	590	12,98
– в % до активів		12,40%	15,87%	3,47в.п.	х
2. Оборотні активи, тис. грн	1195	32 117	27 212	-4 905	-15,27
– в % до активів		87,60%	84,13%	-3,47в.п.	х
2.1. Запаси, тис. грн	1100,	4 293	9 744	5 451	127,00
– в % до оборотних активів	1110	13,37%	35,80%	22,43в.п.	х
2.2. Кошти в розрахунках, тис. грн	1120÷11	25 389	11 115	-14 274	-56,22
– в % до оборотних активів	55	9,04%	40,85%	-38,19в.п.	х
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн	1160,	1 315	5 684	4 369	332,24
– в % до оборотних активів	1165	4,10%	20,89%	16,79в.п.	х
2.4. Інші оборотні активи, тис. грн	1170,	1 120	669	-451	-40,27
– в % до оборотних активів	1190	3,49%	2,46%	-1,03в.п.	х
– у тому числі витрати майбутніх періодів **, тис. грн	1170	0	200	200	0
– в % до оборотних активів		0,00%	0,73%	0,73 в.п.	х
3. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис. грн	1200	–	–	0	0,00

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності підприємства та методичним підходом [23]

Оборотні активи, які становили основну частину активів підприємства, скоротилися на 4 905 тис. грн (–15,27%). Найбільше зниження відбулося у складі дебіторської заборгованості – на 56,22%, що, з одного боку, позитивно характеризує роботу з боржниками, але з іншого – може свідчити про зниження обсягів реалізації. Натомість запаси зросли більш ніж удвічі (+127%), що може вказувати на накопичення сировини чи готової продукції - або через сезонність, або через уповільнення збуту. Також позитивною зміною є зростання грошових коштів на 332,24%, що свідчить про покращення платоспроможності підприємства.

Зниження інших оборотних активів (зокрема витрат майбутніх періодів) не є суттєвим, а їх частка у структурі не перевищує 3%. Загалом структура активів у 2023 році свідчить про перерозподіл коштів з дебіторської заборгованості у запаси та грошові кошти. Це може бути стратегічним кроком щодо підвищення ліквідності, але водночас вказує на необхідність посилення контролю за ефективністю

обігу оборотних активів.

Аналіз використання оборотних активів підприємства

Оборотні активи є важливою складовою активів підприємства, що забезпечують безперервність його господарської діяльності. До них належать запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти, інші поточні активи, які швидко трансформуються в грошову форму. Рациональне використання оборотних активів дозволяє підтримувати платоспроможність, забезпечувати ритмічність виробництва та досягати прибутковості.

Аналіз використання оборотних активів підприємства доцільно здійснювати за допомогою оцінки (табл 2.5):

- ✓ складу і структури оборотних активів;
- ✓ коефіцієнтів оборотності;
- ✓ періоду обороту оборотних активів.

Таблиця 2.5 – Аналіз використання оборотних активів підприємства*

Показники	Код рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абсолютне	відносне %
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	Ф №2 р 2000	40071	27 858	-12213,00	-30,48
2. Середньорічні залишки оборотних активів, тис. грн	Ф №1 р 1195	28908	29664,5	756,50	2,62
в т.ч.					
2.1. Запаси	р 1100	7579	7018	-561,00	-7,40
2.2. Кошти в розрахунках	1125÷1155	19284	18252	-1032,00	-5,35
2.3. Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	р 1160,1165	1442,5	3499,5	2057,00	142,60
2.4. Інші оборотні активи	р 1170,1190	593	794,5	201,50	33,98
3. Кількість днів в періоді	х	365	365	–	–
4. Одноденна виручка тис. грн	х	109,78	76,32	-33,46	-30,48
5. Коефіцієнт оборотності, оборотів	х	1,39	0,94	-0,45	-32,25
6. Тривалість 1 обороту, днів	х	263,32	388,67	125,35	47,60
в т.ч.					
6.1. В запасах	х	≈69,04	91,95	22,92	33,19
6.2. В коштах в розрахунках	х	≈175,65	239,14	63,49	36,14
6.3. В грошових коштах	х	≈13,14	45,85	32,71	248,96
6.4. В інших оборотних коштах	х	≈5,40	10,41	5,01	92,72

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності підприємства та методичним підходом [23]

У звітному році порівняно з попереднім на підприємстві ТОВ «Чорноморська іграшка» відбулися суттєві зміни у складі та структурі оборотних активів, що свідчать про зміни у стратегії управління оборотним капіталом.

Зменшення обсягу оборотних активів:

Середньорічна вартість оборотних активів зросла із 28908 тис. грн у 2022 році до 29664,5 тис. грн у 2023 році, що становить збільшення на 756,5 тис. грн (2,62%). Це свідчить про зниження потреби підприємства у фінансуванні поточної діяльності або про оптимізацію структури оборотного капіталу.

Зміна складу оборотних активів:

Зафіксовано спад за статтею «Запаси», які знизились з 7579 тис. грн до 7018 тис. грн (на 561 тис. грн або 7,4%). Це може вказувати на скорочення накопиченої сировини чи готової продукції, можливо через зростання попиту або переорієнтацію виробництва. Дебіторська заборгованість за продукцію та інші розрахунки зменшилася суттєво - з 19294 тис. грн до 18252 тис. грн, що позитивно вплинуло на ліквідність. Грошові кошти зросли майже в 4,3 рази - з 1 442,5 тис. грн до 3499,5 тис. грн, що свідчить про зростання вільних грошових ресурсів, можливо внаслідок зменшення обсягу операцій або покращення платіжної дисципліни клієнтів.

Погіршення ефективності використання оборотних активів:

Коефіцієнт оборотності оборотних активів зменшився з 1,39 у 2022 році до 0,94 у 2023 році. Тривалість одного обороту збільшилася з 263 днів до 3 днів, що свідчить про уповільнення обігу активів і зниження швидкості їх перетворення у грошові кошти. Зниження обсягів реалізації на 12 213 тис. грн (або 30,5%) також погіршило ефективність використання оборотного капіталу.

Фінансові наслідки та вплив на кредиторську заборгованість:

Зростання запасів і зменшення оборотності можуть призводити до заморожування коштів у матеріальних ресурсах, що може потребувати залучення додаткових зовнішніх джерел фінансування. У той же час зменшення дебіторської заборгованості та зростання грошових коштів є позитивним сигналом для кредито-

рів, оскільки це підвищує поточну платоспроможність підприємства. Проте, загальне зниження обсягу реалізації може свідчити про спад ділової активності, що вимагає перегляду операційної та фінансової політики підприємства.

Таким чином, незважаючи на покращення ліквідності у вигляді зростання грошових коштів і зменшення дебіторської заборгованості, підприємство має проблеми з ефективністю використання оборотних активів. Зростання тривалості обороту та зменшення коефіцієнта оборотності вказують на уповільнення оборотного капіталу, що потенційно може негативно вплинути на фінансову стійкість у довгостроковій перспективі.

Рекомендується проаналізувати причини зростання запасів, вжити заходів для підвищення обсягів реалізації та оптимізувати тривалість обороту оборотних коштів.

Аналіз динаміки складу, структури та динаміки джерел формування активів підприємства

У процесі фінансово-господарської діяльності підприємства джерела формування активів відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності та розвитку. Вони поділяються на власні (власний капітал) та залучені (довгострокові та короткострокові зобов'язання). Для аналізу використовуються дані балансу підприємства на початок і кінець звітного та попереднього періодів (див. табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства*

Показники	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Відхилення	
				абс.	%
Всього джерел формування активів, тис. грн	1900	36 662	32 347	-4 315	-11,77
1. Власний капітал, тис. грн – в % до усіх джерел	1495	30517	27406	-3 111	-10,19
		83,25	84,73	-	1,48 п.п.
1.1. Наявність власних оборотних активів, тис. грн – в % до усіх джерел	1495 – 1095 або 1495 + 1595 – 1095	25 972	22 271	-3 701	-14,25
		70,84	68,87	-	-1,97 п.п.

Продовження табл. 2.6.

Показники	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Відхилення	
				абс.	%
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн – в % до усіх джерел	1595	-	-	-	-
		-	-	-	х
2.1. Довгострокові зобов'язання, тис. грн – в % до усіх джерел	1500÷1515	-	-	-	-
2.2. Довгострокові забезпечення, тис. грн – в % до усіх джерел	1520, 1525	-	-	-	-
3. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн – в % до усіх джерел	1695	6 145	4 941	-1 204	-19,60
		16,76	15,27	-	-1,49 п.п.
3.1. Короткострокові зобов'язання, тис. грн – в % до усіх джерел	1600, 1610	-	-	-	-
		-	-	-	х
–в тому числі короткострокові кредити банків, тис. грн – в % до усіх джерел	1600	-	-	-	-
		-	-	-	х
3.2. Кредиторська заборгованість, тис. грн – в % до усіх джерел	1605, 1615÷1645	4865	4617	-248	-5,10
		13,27	14,27	—	1,0 п.п.
3.3. Поточні забезпечення, тис. грн – в % до усіх джерел	1660	-	-	-	-
		-	-	-	х
3.4. Інші поточні зобов'язання – в % до усіх джерел	1665,1690	1280	324	-956	-74,69
		3,49	1,00	-	-2,50 п.п.
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, тис. грн – в % до усіх джерел	1700	-	-	-	-
		-	-	-	х

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності підприємства та методичним підходом [23]

У звітному 2023 році загальна сума джерел формування активів підприємства зменшилася на 4 315 тис. грн, або на 11,77% порівняно з початком року, що свідчить про загальне скорочення фінансових ресурсів, залучених у господарську діяльність.

Основним джерелом фінансування активів, як і в попередньому періоді, залишається власний капітал, частка якого зросла з 83,25% до 84,73% у структурі

балансу. Попри абсолютне зменшення на 3 111 тис. грн (-10,19%), його відносна частка зросла, що вказує на стабільну фінансову політику підприємства та збереження самофінансування як пріоритетного джерела.

Наявність власних оборотних активів також скоротилася на 3 701 тис. грн або 14,25%, що потенційно може свідчити про менші обсяги фінансового резерву для покриття поточних зобов'язань та обігових потреб підприємства. Це може впливати на зниження ліквідності підприємства.

Поточні зобов'язання і забезпечення зменшилися на 1 204 тис. грн (-19,6%), зокрема через значне скорочення інших поточних зобов'язань на 956 тис. грн, що є позитивним фактором з точки зору зниження боргового навантаження. Однак при цьому відбулося зменшення кредиторської заборгованості на 248 тис. грн (-5,1%), що може свідчити про швидкі темпи у розрахунках з постачальниками та зниження ризику фінансових труднощів.

Довгострокові зобов'язання та забезпечення на підприємстві відсутні, що означає відсутність довгострокової заборгованості, але водночас — і обмежений доступ до довгострокового інвестування.

Зменшення загальної суми джерел активів та скорочення обігового капіталу може мати негативний вплив на обсяг виробництва, оперативність розрахунків, темпи розвитку та конкурентоспроможність підприємства. Натомість зменшення поточних зобов'язань і збереження високої частки власного капіталу свідчить про відносну фінансову стабільність підприємства та низький рівень боргового ризику.

Для покращення фінансового стану доцільно:

- ✓ зменшити частку кредиторської заборгованості в загальній структурі зобов'язань;
- ✓ активізувати роботу щодо залучення довгострокових інвестицій;
- ✓ покращити використання оборотних активів для підвищення обсягів реалізації.

Аналіз фінансової стійкості підприємства за відносними показниками

Фінансова стійкість підприємства відображає його здатність фінансувати свою діяльність за рахунок власних коштів, своєчасно розраховуватися за зобов'язаннями, а також ефективно управляти структурою капіталу. Аналіз фінансової стійкості доцільно здійснювати за допомогою відносних показників, зведених у табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз фінансової стабільності підприємства за відносними показниками

Показники	На початок попереднього року	На кінець попереднього року	На кінець звітного року	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії ($K_{авт}$)	0,879	0,832	0,847	(> 0,5) більше 0,5
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ($K_{ф}$)	0,138	0,201	0,181	(< 1,0) менше 1,0
5 см3. Наявність власних оборотних активів ($OK_{вл}$)	21 892	25 972	22 271	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{ман}$)	0,796	0,851	0,813	0,4...0,6
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (K_3)	0,852	0,809	0,819	(> 0,1) 0,1

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності підприємства та методичним підходом [23]

Порівняння значень фінансових коефіцієнтів підприємства з нормативними та аналіз їх динаміки свідчать про таке:

Коефіцієнт автономії ($K_{авт}$) протягом трьох періодів був вищим за нормативне значення 0,5, що свідчить про високу частку власного капіталу у загальній сумі джерел фінансування. У 2023 році цей показник становив 0,847, що вказує на фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел. Проте спостерігається зниження показника порівняно з попереднім роком (з 0,879 на початок 2022 року до 0,847 на кінець 2023 року), що може свідчити про поступове зростання зовнішнього фінансування.

Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ($K_{ф}$) у всі роки залишався нижчим за нормативне значення <1,0, що є позитивним сигналом. У 2023 році значення $K_{ф}$ склало 0,181, що вказує на невисоку залежність від позикового

капіталу. Динаміка показника демонструє невелике зростання частки залучених коштів, проте їх обсяг залишається контрольованим.

Наявність власних оборотних активів (ОКвл) свідчить про достатній рівень покриття поточних потреб за рахунок власних коштів. У 2022 році показник збільшився з 21 892 тис. грн до 25 972 тис. грн, що є позитивним. Проте у 2023 році ОКвл зменшився до 22 271 тис. грн, що може вказувати на погіршення ліквідності або зменшення гнучкості використання власного капіталу.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Кман) упродовж аналізованого періоду перевищував нормативний діапазон (0,4–0,6), зокрема у 2023 році становив 0,813. Це означає, що значна частка власного капіталу представлена оборотними коштами, що забезпечує підприємству високу оперативну гнучкість, але також може вказувати на низький рівень інвестування в довгострокові активи.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (Кз) у всі роки суттєво перевищував нормативне значення 0,1, зокрема у 2023 році становив 0,819. Це свідчить про високу фінансову стійкість у короткостроковому періоді та здатність підприємства самостійно фінансувати оборотні активи.

ТОВ «Чорноморська іграшка» у звітному періоді зберігало високий рівень фінансової стабільності. Підприємство здебільшого фінансує свою діяльність за рахунок власного капіталу, має достатній рівень власних оборотних коштів, що позитивно впливає на його платоспроможність та незалежність.

Разом з тим, тенденція до зниження власного капіталу та ОКвл у 2023 році порівняно з 2022 роком потребує уваги та подальшого контролю, щоб уникнути послаблення фінансової стійкості у майбутньому.

Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками

Ліквідність підприємства – це його здатність своєчасно й у повному обсязі виконувати свої поточні фінансові зобов'язання за рахунок оборотних активів.

Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками за попередній та звітний період на підприємстві розраховані в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками

Коефіцієнти ліквідності підприємства	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Норма	Розрахункові значення			Відхилення
			На початок попереднього року	На кінець попереднього року	На кінець звітного року	
а	б	в	1	2	3	4
1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	$\frac{1195+1200}{1695}$	= 2,0	$\frac{25\,699}{2647} = 9,7$	$\frac{32\,117}{1280} = 25,09$	$\frac{27\,212}{4941} = 5,5$	-19,58
2. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	$\frac{1195+1200-1100-1110}{1695}$	$\geq 1,0$	$\frac{(25\,699 - 10\,865)}{2647} = 5,6$	$\frac{(32\,117 - 4\,293)}{1280} = 21,7$	$\frac{(27\,212 - 9\,744)}{4941} = 3,5$	-18,16
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{1160+1165}{1695}$	$> 0,2$ [0,25–0,35]	$\frac{1\,570}{2647} = 0,59$	$\frac{1\,315}{1280} = 1,3$	$\frac{5\,684}{4941} = 1,15$	-0,15

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності підприємства та методичним підходом [23]

Аналіз ліквідності підприємства ТОВ «Чорноморська іграшка» за період 2022–2023 роки засвідчив загалом високий рівень платоспроможності, хоча спостерігаються коливання окремих показників:

Коефіцієнт поточної ліквідності у 2023 році становить 5,5, що значно перевищує нормативне значення (2,0). Це свідчить про надмірне накопичення оборотних активів, що може вказувати на неефективне управління активами.

Коефіцієнт швидкої ліквідності знизився з 21,7 до 3,5, що залишається набагато вище норми, але демонструє тенденцію до зменшення. Зниження може бути пов'язане зі збільшенням запасів (рядок 1100) у 2023 році на 5 451 тис. грн.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності знизився у 2023 році до 3,15, що свідчить про не високу здатність підприємства покривати поточні зобов'язання грошовими коштами. Це негативна тенденція, пов'язана зі зростанням залишків на рахунках (рядок 1165).

Перевищення нормативів ліквідності може свідчити не лише про фінансову надійність, але й про неефективне використання оборотного капіталу. Варто розглянути:

- ✓ оптимізацію структури запасів;
- ✓ більш ефективне використання грошових коштів (наприклад, шляхом інвестування або спрямування на розвиток виробництва);
- ✓ удосконалення дебіторської політики з метою уникнення надлишкового накопичення оборотних активів.

Підприємству рекомендовано встановити внутрішні цільові нормативи ліквідності, більш адаптовані до специфіки діяльності.

3. ОБЛІК І КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ ПО КРЕДИТАМ У ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА»

3.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві

Нормативною базою, що регулює організацію та методологію бухгалтерського обліку на ТОВ «Чорноморська іграшка», є: національні стандарти бухгалтерського обліку, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковий кодекс України, типові положення КМУ та інші (інструкції, рекомендації).

Відповідно до статті 3 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996, відповідальність за організацію бухгалтерського обліку на підприємстві несе власник. Власник несе відповідальність за:

- організацію бухгалтерського обліку
- забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах
- зберігання і обробку документів і реєстрів бухгалтерського обліку протягом встановленого терміну, але не менше трьох років.

Всі бухгалтерські операції, включаючи визначення фінансового результату компанії, здійснюються бухгалтерією, структура якої показана на рисунку 3.1.

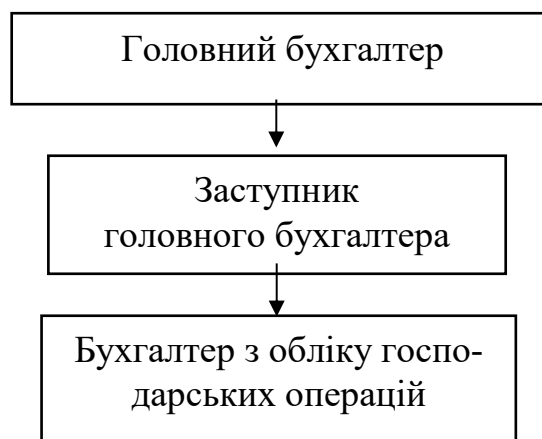

Рис. 3.1 - Структура бухгалтерії

Бухгалтерський облік охоплює всю господарсько-фінансову діяльність компанії. Він забезпечує контроль за виробництвом і розподілом матеріальних благ, кругообігом і збереженням активів підприємства. Основним завданням бухгалтерського обліку на підприємстві є отримання точної та достовірної інформації

про господарські процеси як для діяльності підприємства, так і для використання кредитором, податковими, фінансовими та банківськими органами та іншими зацікавленими юридичними і фізичними особами.

Функції працівників бухгалтерії:

- облік, аналіз і контроль необоротних активів, оборотних активів, власного капіталу, довгострокових і поточних зобов'язань, доходів і результатів діяльності;
- забезпечення наявності та своєчасної обробки первинної документації;
- забезпечення повного відображення всіх витрат і доходів компанії, постійне порівняння доходів з витратами та оцінка загального фінансового результату діяльності компанії;
- робота з нестачами та відшкодування збитків від нестач, крадіжок та псування активів компанії.

Система бухгалтерського обліку складається з:

- ведення бухгалтерського обліку та складання балансу
- калькулювання
- збір статистичних даних;
- складання планів.

Облікова політика ТОВ «Чорноморська іграшка» сформована відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року та вимог Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Основними принципами облікової політики ТОВ «Чорноморська іграшка» є наступні:

1. форма організації бухгалтерського обліку - автоматизована.
2. облік основних засобів ведеться відповідно до П(С)БО 7. Амортизація основних засобів нараховується прямолінійним методом.
3. короткострокова дебіторська заборгованість обліковується відповідно до П(С)БО 10. Резерв сумнівних боргів не створюється.
4. запаси обліковуються відповідно до П(С)БО 9. Запаси оцінюються за методом ФІФО при вибутті.

5. податковий облік підприємства ведеться відповідно до чинного законодавства та Податкового кодексу України.

6. у своїй обліковій політиці ТОВ «Чорноморська іграшка» прийняло власний план рахунків, який передбачає використання рахунків 1-го, 2-го та 3-го рівнів.

У бухгалтерському обліку компанія використовує всі класи плану рахунків, крім 8-го. Рахунки відображають весь виробничий процес підприємства і дозволяють відстежувати зміни у виробництві. Повна собівартість використовується для визначення собівартості продукту. Таким чином контролюється продуктивність і прибутковість всього підприємства.

Бухгалтерський облік ТОВ «Чорноморська іграшка» автоматизований, використовується програмний продукт «1С Бухгалтерія 7.7». Автоматизований облік дозволяє повністю виключити помилки, оскільки в автоматизованому обліку ведеться тільки одна книга, всі інші створюються автоматично і відсутній ризик помилок при перенесенні даних між книгами допомогою програми 1С:Бухгалтерія 7.7 (рис. 3.2).

Рис. 3.2 – Схема автоматизованої форми бухгалтерського обліку

У ТОВ «Чорноморська іграшка» бухгалтерський облік узагальнюється у формах фінансової звітності. У відповідності до законодавства фінансова звітність охоплює певний період та складається наростаючим підсумком з початку року.

Звітність складається відповідно до П(С) БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». В кінці року складаються наступні форми фінансової звітності: Форма №1 «Баланс», Форма №2 «Звіт про фінансові результати», Форма №3 «Звіт про рух грошових коштів», Форма №4 «Звіт про власний капітал», Форма №5 «Примітки до фінансової звітності. Річна звітність подається не пізніше 1 березня наступного за звітним роком, квартальна – до 30 числа місяця наступного за звітним кварталом.

3.2. Облік кредитних операцій у ТОВ «Чорноморська іграшка»

Кредит забезпечує трансформацію вільних коштів у позиковий капітал і виражає відносини, які називаються кредитними. Системність цих відносин дозволяє охарактеризувати процес надання кредиту та залучення кредитних ресурсів на необхідні цілі кредитування, та структуровано підійти до управління кредитним процесом.

Кредитні взаємовідносини регламентуються на підставі кредитних договорів, що укладаються між кредитором і позичальником в письмовій формі.

У кредитному договорі банк бере на себе зобов'язання надати в розпорядження позичальника на визначений період деяку суму грошей, а позичальник, в свою чергу, бере на себе наступні зобов'язання:

1. використовувати позичені кошти на умовах і в цілях, визначених угодою;
2. платити всі збори у зв'язку з виданим кредитом;
3. повернути основну суму боргу і відсотки в узгоджений період часу.

Кредитний договір повинен містити наступні положення:

1. визначення сторін угоди та основні зобов'язання цих сторін, тобто зобов'язання банку надавати грошові кошти в розпорядження позичальника, і зобов'язання позичальника повернути суму з відсотками;
2. сума позики;
3. графік повернення позики;
4. розмір процентної ставки і обставини, за яких вона може бути змінена;
5. сума комісійних по виданій позиці;
6. належні банку виплати у зв'язку з використанням позики і забезпечення цього кредиту заставою;
7. умови використання кредиту позичальником;
8. строк виплати позики;
9. зобов'язання позичальника надавати банку інформацію та документи про його фінансовий стан.

Нині найпоширенішим видом отримання підприємством кредиту в Україні є банківський кредит. Підприємство за такого виду кредитування виступає тільки в ролі позичальника.

Банківський кредит класифікують за такими ознаками:

1. Цільова спрямованість;
2. Термін кредиту;
3. Вид відсоткової ставки;
4. Валюта кредиту;
5. Види обслуговування.

Чинне законодавство України забороняє надавати підприємствам кредити на покриття збитків від господарської діяльності, на формування і збільшення Статутних капіталів банків, для внесення платежів до бюджету і позабюджетних фондів.

Кожне підприємство вправі обирати для себе схему, яка йому більше підходить.

Схема одержання та погашення кредитів може відрізнитись одна від одної (рис. 3.3).

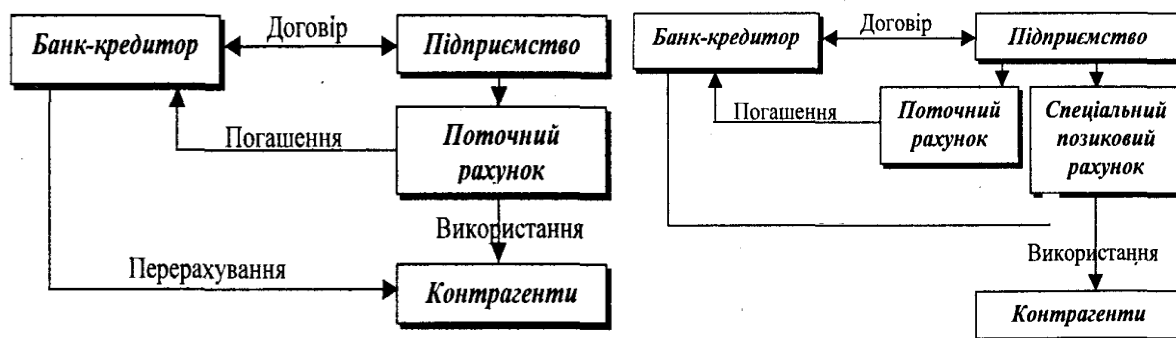

Рис. 3.3 - Варіанти надання банківського кредиту

Не мають права отримувати кредити підприємства:

- проти яких порушено справу про банкрутство;
- за наявності простроченої заборгованості за раніше наданими кредитами;
- під укладені контракти, які не передбачають захисту позичальника від можливих витрат, пов'язаних із затримками в поставках товарів.

Погашення банківського кредиту - це спосіб погашення основної його суми і нарахованих відсотків. Кредит погашають повністю по закінченні терміну кредитної угоди або поступово, частинами. Відсоток нараховується на суму непогашеного кредиту.

Облік розрахунків ведеться на рахунку 60 "Короткострокові позики" у національній та іноземній валютах за кредитами банків, строк повернення яких не перевищує дванадцяти місяців з дати балансу, та за позиками, термін погашення яких минув. Цей рахунок балансовий, пасивний, призначений для обліку джерел засобів.

По кредиту рахунку відображаються суми одержаних кредитів (позик), по дебету - сума їх погашення та переведення до довгострокових зобов'язань у разі відстрочення кредитів (позик).

Рахунок 60 "Короткострокові позики" має такі *субрахунки*:

- 601 "Короткострокові кредити банків у національній валюті";
- 602 "Короткострокові кредити банків в іноземній валюті";
- 603 "Відстрочені короткострокові кредити банків у національній валюті";
- 604 "Відстрочені короткострокові кредити банків в іноземній валюті";
- 605 "Прострочені позики в національній валюті";

606 "Прострочені позики в іноземній валюті". Аналітичний облік ведеться за позикодавцями (банками) в розрізі кожного кредиту (позики) окремо та строками їх погашення.

Рахунок 61 "Поточна заборгованість за Довгостроковими зобов'язаннями" призначено для узагальнення інформації про стан розрахунків за поточними зобов'язаннями, переведеними зі складу довгострокових, при настанні строку погашення протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

По кредиту рахунку 61 "Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями" відображається та частина довгострокових зобов'язань, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, по дебету - погашення поточної заборгованості, її списання тощо.

На субрахунку 611 ведеться облік частини довгострокових зобов'язань, заборгованість за якими виражена в національній валюті.

На субрахунку 612 ведеться облік частини довгострокових зобов'язань, заборгованість за якими виражена в іноземній валюті.

Аналітичний облік ведеться за кредиторами та видами заборгованості.

Короткострокові кредити банків – це сума поточної заборгованості підприємства перед банками за отриманими позиками із початковим строком погашення протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Для отримання кредитних коштів підприємство звертається до установи банку з клопотанням про одержання короткострокового кредиту для чого подає наступні документи:

- 1) заяву про надання кредиту;
- 2) нотаріально завірених копії установчих документів, свідоцтва про державну реєстрацію, довідки про включення підприємства до Єдиного державного реєстру за умови, що потенційний позичальник не є клієнтом банку-кредитора;
- 3) довідки з усіх банків, де відкриті рахунки позичальника про наявність або відсутність заборгованості за кредитами;
- 4) копії документів, що обґрунтовують необхідність отримання кредиту;

5) розгорнутий бізнес-план, техніко-економічне обґрунтування повернення кредиту;

6) фінансову звітність за останнє півріччя (рік);

7) документи, що підтверджують цільове використання кредитних коштів;

8) договори та документи із забезпечення кредиту;

9) кредитний договір.

Рішення про надання кредиту підприємству, незалежно від його розміру, приймається кредитним комітетом, створеним у банку згідно з постановою правління комерційного банку при наявності документів, які представлені додатку В.

Кредитні відносини між позичальником і банком-кредитором оформляються кредитним договором, в якому обумовлюється: мета кредиту; сума кредиту; термін повернення та плата за кредит (відсотки і комісійна винагорода); забезпечення кредиту; порядок надання та повернення кредиту; метод нарахування та періодичність сплати відсотків; права, обов'язки та відповідальність сторін кредитної угоди.

Для обліку та узагальнення інформації про заборгованість за короткостроковими кредитами призначено пасивний балансовий рахунок № 60 "Короткострокові позики" (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 - Характеристика рахунка № 60 "Короткострокові позики"

Назва та номер рахунка	Призначення рахунка	Відображення інформації за розрахунками із короткострокових позик			
		На рахунку № 60		В обліковому реєстрі	У звітності
		за дебетом	за кредитом		
60 "Короткострокові позики"	Для обліку розрахунків у національній і іноземній валютах за кредитами банків, строк повернення яких не перевищує дванадцяти місяців з дати балансу, та за позиками, термін погашення яких минув	Відображаються суми погашення кредитів (позик) та переведення до довгострокових зобов'язань у разі їх відстрочення	Відображаються суми одержаних кредитів (позик)	Журнал 2	Рядок 1600 Балансу (форма 1)

До рахунка № 60 "Короткострокові позики" відкрито субрахунок № 01 "Короткострокові кредити банків у національній валюті", який призначений для узагальнення інформації про суми заборгованості підприємства перед банками за одержаними короткостроковими кредитами у національній валюті на звітну дату без урахування відсотків;

Аналітичний облік короткострокових кредитів банків ведеться за позикодавцями (банками) у розрізі кожного кредиту (позики) окремо та строками їх погашення. За даними підприємства підприємство від ПАТ "Південний" отримало короткостроковий кредит у національній валюті строком на 3 місяці.

Умови кредитного договору:

- 1) сума кредиту зараховується на поточний рахунок Товариства для придбання партії товару;
- 2) основна сума кредиту 36 000 грн.;
- 3) відсоткова ставка 25 % річних. Відсотки нараховуються щомісячно на залишкову вартість кредиту;
- 4) метод визначення кількості днів для нарахування відсотків – факт/360;
- 5) основна сума кредиту погашається рівними частинами у кінці кожного місяця одночасно із нарахованими відсотками.

Графік погашення кредиту та відсотків, а також бухгалтерські проведення з обліку позикових коштів наведено у таблицях 3.2 та 3.3 відповідно.

Таблиця 3.2 - Графік отримання кредиту і погашення заборгованості за ним

Дата здійснення операції	Сума отриманого кредиту, грн.	Нараховано відсотки за кредит		Погашення заборгованості перед ПАТ "Південний»		Залишок заборгованості за кредитом, грн.
		Розрахунок	Сума, грн.	За нарахованими відсотками, грн.	За основною сумою кредиту, грн.	
01.09	36 000,00	-	-	-	-	36 000,00
30.09	-	$\frac{36.000 \times 0,25 \times 31}{360}$	750,00	750,00	12 000,00	24 000,00 (36 000 – 12 000)
31.10	-	$\frac{24.000 \times 0,25 \times 31}{360}$	517,00	517,00	12 000,00	12 000,00 (24 000 – 12 000)
30.11	-	$\frac{12.000 \times 0,25 \times 31}{360}$	250,00	250,00	12 000,00	0,00 (12 000 – 12 000)
Разом:	36 000,00	×	1 517,00	1 517,00	36 000,00	×

Таблиця 3.3 - Бухгалтерські проведення з обліку короткострокового кредиту банку

№ з/п	Дата	Зміст господарських операцій	Кореспонденція субрахунків		Сума, грн..
			Д-т	К-т	
Господарські операції за вересень поточного року					
1	01.09	На поточний рахунок зараховано короткострокову позику у національній валюті	311	601	36 000,00
2	01.09	З поточного рахунка перераховано аванс постачальнику для закупівлі партії товару	371	311	36 000,00
3	01.09	Відображено податковий кредит за податком на додану вартість	6411	644	6 000,00
4	01.09	В рахунок перерахованого авансу від постачальника оприбутковано товари	281	631	30 000,00
5	01.09	Списано податковий кредит за податком на додану вартість	644	631	6 000,00
6	30.09	Визнано фінансові витрати у сумі нарахованих відсотків за кредитом	951	684	750,00
7	30.09	З поточного рахунка частково погашено заборгованість перед ПАТ "Південний":			
		за нарахованими відсотками	684	311	750,00
		за основною сумою кредиту	601	311	12 000,00
8	30.09	Списано на фінансовий результат фінансові витрати	792	951	750,00
Господарські операції за жовтень поточного року					
1	31.10	Нараховані відсотки за отриманий кредит у жовтні поточного року	951	684	517,00
2	31.10	З поточного рахунку частково погашено заборгованість перед ПАТ "Південний»:			
		за нарахованими відсотками	684	311	517,00
		за основною сумою кредиту	601	311	12 000,00
3	31.10	Списано на фінансовий результат фінансові витрати	792	951	517,00
Господарські операції за листопад поточного року					
1	30.11	Нараховані відсотки за отриманим кредитом у листопаді поточного року	951	684	250,00
2	30.11	З поточного рахунку у повному обсязі погашено заборгованість перед ПАТ "Південний":			
		за нарахованими відсотками	684	311	250,00
		за основною сумою кредиту	601	311	12 000,00
3	30.11	Списано на фінансовий результат фінансові витрати	792	951	250,00

Узагальнюючи дані головної книги в додатку Д показано структурно обороти по дебету і кредиту рахунку 601 помісячно, та за допомогою графіка наочно

представлено зміну заборгованості по короткостроковому кредиту помісячно протягом звітного року. Максимально підприємство потребує кредитні кошти в зимні місяці, оскільки є сезонним виробництвом.

Розрахунки із короткострокових позик банку відображаються у Журналі по рахунку 601, в якому узагальнюються операції з одержання короткострокових позик, а також інших операцій, облік яких ведеться на рахунках 60 "Короткострокові позики". У Журналі наводяться обороти за кредитом рахунку 60 у розрізі кореспондуючих рахунків. Записи здійснюються на підставі виписок банку і доданих до них виправдовуючих документів, які засвідчують виникнення, стан та погашення заборгованості за позиковими коштами. У Журналі відображаються аналітичні дані до рахунку 60 стосовно позикодавців, видів та строків погашення кредитів, нарахованих відсотків за користування позиками у поточному місяці і за період з початку року.

В додатку Е представлена діджиталізація обліку розрахунків за кредитними операціями у ТОВ «Чорноморська іграшка».

3.3. Внутрішній контроль та зовнішній аудит використання кредитів банку

Одним із ключових етапів кредитного процесу є контроль з боку банку за дотриманням позичальником умов кредитного договору, цільовим і раціональним використанням кредитних коштів, а також своєчасним і повним погашенням основної суми боргу та відсотків. Протягом усього строку дії кредитного договору банк постійно здійснює моніторинг фінансово-господарської діяльності позичальника, аналізує його фінансове становище та перевіряє збереження майна, переданого в заставу.

У випадку погіршення фінансового стану позичальника, виявлення нецільового використання кредиту, порушення строків повернення попередньо наданих позик або безпідставного завищення вартості застави, банк має право достроково розірвати кредитний договір, припинити фінансування, а також ініціювати стяг-

нення заборгованості й відсотків за рахунок коштів на рахунках позичальника або за рахунок реалізації заставленого майна.

Банк також зобов'язаний проводити незалежні експертизи щодо кредитованих проектів і заходів, перевіряти достовірність наданої фінансової та бухгалтерської звітності.

У разі виявлення невідповідностей у проектах або звітності, а також у веденні обліку, банк має право призупинити подальше фінансування до моменту усунення виявлених порушень.

Якщо позичальник не виконує зобов'язань із повернення кредиту та сплати відсотків, банк має право, відповідно до чинного законодавства, звернутися до арбітражного суду з вимогою про порушення справи про банкрутство. Подання відповідної заяви можливе після закінчення одного місяця з дати письмового повідомлення боржника про необхідність погашення заборгованості.

Під час аудиторської перевірки банківських кредитів оцінюється повнота та правильність їх використання, ефективність і своєчасність повернення. Як правило, кредити надаються в безготівковій формі через оплату платіжних документів, а повернення коштів здійснюється одноразово або відповідно до узгодженого графіка.

Аналізуються дані рахунків «Короткострокові кредити банків» та «Довгострокові кредити банків», уточнюється виконання умов кредитних договорів, стан погашення заборгованості з кредитів і процентів, визначається цільове використання позик. Під час аудиту використання кредитів перевіряються дані журналу № 2 та первинні документи [13, 158].

У разі наявності прострочених кредитів нові позики підприємству не надаються. За користування кредитною лінією позичальник сплачує банку комісію, яка розраховується від загальної суми виданого кредиту.

Процентна ставка за кредитом, визначена в умовах договору, нараховується банком і має бути сплачена позичальником не рідше одного разу на квартал шляхом платіжного доручення. Якщо позичальник відмовляється погашати борги, банк має право стягувати заборгованість у судовому порядку.

Банк також контролює дотримання умов укладеного кредитного договору.

Для якісної перевірки операцій підприємства, пов'язаних із залученням і використанням кредитів, аудитор повинен розробити відповідну програму перевірки, що передбачає:

- ✓ Аналіз правильності оформлення господарських договорів.
- ✓ Звірку облікових реєстрів за кредитами і позиками з даними Головної книги.
- ✓ Підтвердження залишків заборгованості за кредитами та позиками.
- ✓ Перевірку цільового використання кредитних коштів, своєчасності погашення заборгованості та правильності нарахування відсотків з урахуванням вимог податкового законодавства.
- ✓ Контроль правильності бухгалтерських проведення щодо обліку кредитів, позик та відсотків за ними.

Джерелами інформації для перевірки можуть бути:

- ✓ кредитні договори та договори позики;
- ✓ журнали обліку, машинограми;
- ✓ Головна книга і бухгалтерський баланс.

Аудитору слід пам'ятати, що отримання кредиту оформлюється договором, який містить відомості про об'єкт кредитування, терміни надання та повернення коштів, форми забезпечення, процентні ставки, порядок їх сплати, а також права й обов'язки сторін.

Можливі порушення та зловживання:

- ✓ відсутність договору позики або його неналежне оформлення, відсутність угоди про пролонгацію;
- ✓ помилки у веденні обліку: неправильні бухгалтерські проведення, відсутність аналітичного обліку;
- ✓ некоректне включення відсотків до собівартості;
- ✓ використання кредитних коштів не за призначенням;
- ✓ несвоєчасне повернення позик або невірне їх відображення в обліку;

✓ списання кредиторської заборгованості після закінчення строку позовної давності з помилками тощо.

Аналіз претензійної заборгованості починається з проведення її інвентаризації по кожному випадку. На підприємстві обов'язковим є звіряння розрахунків з кредиторами, зокрема через перевірку виписок з їх особових рахунків.

Слід також з'ясувати:

✓ чи здійснювалась інвентаризація розрахунків;
✓ чи застосовувалися штрафні санкції до постачальників у разі порушення умов договору, а також перевірити обґрунтованість їх нарахування чи отримання та правильність списання сумнівної заборгованості.

За потреби можливе проведення контрольної інвентаризації матеріальних цінностей і розрахунків, звіряння облікових документів і реєстрів як у підприємства, що перевіряється, так і в його постачальників, а також усне опитування фахівців і матеріально відповідальних осіб з відповідних питань.

Під час аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості складається розрахунковий баланс, у якому зіставляються джерела коштів (кредитори) і напрями їх використання (дебітори). Передбачається, що дебіторська заборгованість може бути частково або повністю покрита кредиторською. На початок і кінець року розраховується коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості як один з показників платоспроможності підприємства. Його обчислюють шляхом ділення суми розрахунків з дебіторами на суму розрахунків з кредиторами.

На основі цього балансу аудитор може не лише визначити загальну суму заборгованості, а й відслідкувати її динаміку за окремими напрямками, зокрема: розрахунки з бюджетом, заборгованість із зарплати, розрахунки з органами страхування тощо. Ці види заборгованості не пов'язані з виробничою діяльністю підприємства й не мають тривалого характеру, тому їх потрібно перевіряти у хронологічному порядку виникнення.

До складу розрахункового балансу можуть входити статті «Позики для робітників і службовців» (пасив) і «Розрахунки з працівниками за одержаними по-

зиками». Аудитор має перевірити відповідність сум. Якщо вони збігаються, тобто всі отримані кредити повністю видані працівникам, слід дослідити рахунок «Розрахунки з персоналом з інших операцій» на предмет наданих позик, компенсації матеріальних збитків тощо. Потім, на підставі аналітичного обліку, необхідно перевірити документи, що підтверджують наявність заборгованості перед підприємством. Особливу увагу слід приділити боржникам, які тривалий час не здійснюють погашення заборгованості: встановити причини такої ситуації і з'ясувати, які заходи вживає адміністрація щодо стягнення боргів.

Аудит кредитних операцій охоплює три ключові напрями:

- ✓ перевірка відповідності дій банку чинному законодавству щодо кредитної діяльності;
- ✓ аналіз якості організації кредитного процесу на різних рівнях;
- ✓ оцінка якості кредитного портфеля підприємства.

Закон України «Про банки та банківську діяльність» як кредитні розглядає операції (стаття 49) :

- ✓ розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик;
- ✓ організацію купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів;
- ✓ здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені (включаючи андеррайтинг) ;
- ✓ надання гарантій і поручительств та інших зобов'язань від третіх осіб, які передбачають їх виконання у грошовій формі;
- ✓ придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги, беручи на себе ризик виконання таких вимог та прийом платежів (факторинг);
- ✓ лізинг [12, 178].

Під час проведення аудиту кредитних операцій доцільно здійснити аналіз діяльності за такими напрямками:

- ✓ кредитування міжбанківського характеру;

- ✓ надання позик юридичним особам, включаючи фізичних осіб – підприємців;
- ✓ кредитування фізичних осіб;
- ✓ здійснення факторингових операцій;
- ✓ проведення лізингових операцій;
- ✓ надання банком гарантій і поручительств;
- ✓ активні операції з цінними паперами (зокрема, операції типу «РЕПО», угоди з купівлі-продажу цінних паперів, що входять до портфеля на продаж чи інвестиційного портфеля тощо).

Для проведення ефективної перевірки операцій підприємства щодо отримання і використання кредитів, позик аудиторю необхідно скласти програму перевірки, яка може бути такою:

- ✓ оцінка правильності оформлення укладених господарських договорів;
- ✓ перевірка даних реєстрів обліку кредитів і позик та звіряння їх з рахунками Головної книги;
- ✓ підтвердження величини заборгованості за кредитами і позиками;
- ✓ перевірка цільового використання кредитів та позик, повноти і своєчасності розрахунків за ними, правильності обліку процентів за використання позикових коштів для цілей оподаткування;
- ✓ перевірка правильності кореспонденції рахунків з обліку кредитів і позик та відсотків за ними.

Для проведення перевірки операцій щодо отримання і використання кредитів необхідно познайомитися з організацією обліку зобов'язань перед банком шляхом складання тесту, який представлено в додатку Ж.

Складання аудиторського висновку є останнім етапом проведення аудиту на підприємстві. Його написання регламентується МСА 700 “Аудиторський висновок про фінансову звітність” та МСА 800 “Аудиторський висновок при виконанні завдань з аудиту спеціального призначення”[17].

Аудиторський висновок складається на основі наступних джерел інформації: [15]

- кінцевий варіант звітності;
- підсумки аудиту;
- аудиторські свідчення;
- протокол зустрічей з клієнтом;
- протокол обговорення результатів аудиту та ін.

На етапі формування аудиторського висновку аудитор проводить групування виявлених помилок, формування робочого листка можливих виправлень та аналіз суттєвості не виправлених помилок. Аудитор також на цьому етапі здійснює перевірку узгодженості показників після виправлень та оцінку можливості підприємства продовжувати свою діяльність.

На основі всіх даних, зібраних під час аудиторської перевірки та власних висновків аудитор складає Аудиторський висновок.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Провівши аналіз сучасних питань бухгалтерського обліку, контролю банківських кредитів і інших позикових ресурсів, а також ефективності їх використання, можна сформулювати такі висновки та надати відповідні пропозиції:

1. У сучасних умовах українські підприємства фінансують свою діяльність переважно за рахунок власних, залучених та позикових коштів. Найбільш поширеним залишаються власні ресурси, обсяг і структура яких залежать від особливостей конкретного суб'єкта господарювання. Підприємства, які працюють виключно за рахунок власного капіталу, демонструють високу фінансову стійкість, однак обмежені в розвитку через нестачу додаткових ресурсів у періоди сприятливої ринкової кон'юнктури.

2. Кредитні ресурси мають велике значення для розвитку бізнесу, однак через високу вартість кредитів та обмеженість пропозиції (зокрема, переважання короткострокових кредитів) не всі підприємства мають доступ до цього інструменту. Додатковим бар'єром є вимоги щодо заставного забезпечення.

3. Незважаючи на окремі особливості, кредитна система України функціонує відповідно до загальних принципів кредитування — економічності, терміновості, забезпеченості, ефективності. Підприємства можуть залучати ресурси через банківські кредити або випуск облігацій. Останні, як правило, є вигіднішими завдяки меншій вартості залучення та тривалому терміну обігу.

4. Позикові кошти є складним об'єктом бухгалтерського обліку. Їх облік потребує чіткої систематизації, адже інформація часто розпорошена у звітності, що ускладнює аналіз. Покращення обліку позикових ресурсів вимагає оновлення нормативно-правового регулювання. Йдеться, зокрема, про створення умов для ефективного залучення фінансування шляхом випуску боргових цінних паперів та розвитку фінансових послуг.

5. Актуальним стає розвиток комерційного кредитування, що відповідає ринковим умовам. Це сприяє більш вільному обігу матеріальних і фінансових ресурсів на рівні підприємств, зменшуючи залежність від банків. Зобов'язання

поділяють на поточні та довгострокові залежно від строків їх погашення. Для більшої точності доцільно розділити довгострокові зобов'язання на групи: 1–2 роки, 2–5 років, понад 5 років; а поточні — до місяця, кварталу, року. Всі зобов'язання базуються на договорах або інших офіційних документах.

6. У балансі довгострокові зобов'язання поділяють на кілька категорій, зокрема банківські кредити, зобов'язання за облігаціями, орендні зобов'язання тощо. Доцільним є розширення третього розділу пасиву балансу для більш точного відображення зобов'язань у відповідності до рахунків класу 5. Поточні зобов'язання детально класифікуються у Плані рахунків (клас 6), що відповідає розділу IV пасиву балансу. Пропонується поділити їх також за джерелом виникнення — на внутрішні та зовнішні.

7. Короткострокові кредити можуть бути погашені у формі грошових коштів, цінних паперів чи шляхом перекласифікації заборгованості. Важливою є якісна аналітика, яка дозволяє контролювати строки погашення та ефективність використання залучених коштів. Повноцінний аналіз проектів дозволяє визначити результативність використання позикових ресурсів. Надлишок доходів над витратами свідчить про доцільність залучення кредитів. Правильний облік зобов'язань та оптимізація їх структури сприяють фінансовій стабільності підприємства.

8. До перспективних напрямів належить відкриття кредитних ліній в іноземній валюті та залучення коштів міжнародних фінансових установ у рамках програм мікрокредитування. Слід розглянути можливість персоналізованого підходу до підприємств-позичальників із урахуванням їх соціально-економічного значення для регіонів.

9. Основою для надання кредитів є аналіз кредитоспроможності підприємства. Вона визначається здатністю вчасно і повністю погасити боргові зобов'язання. Для цього використовують систему фінансових показників, які обираються з урахуванням специфіки діяльності підприємства, галузі та форми власності. Зважаючи на складність процесу одержання кредиту, на підприємствах слід залучати кваліфікованих працівників, відповідальних за підготовку і

оформлення договірних відносин, а також за подальше виконання умов договору.

10. Зараз банки надають перевагу видачі короткострокових кредитів до одного року. Наприклад, на виплату зарплати кредит надається на період від 15 днів до 3-х місяців, на купівлю обладнання - на 12 місяців, на поповнення оборотних коштів – на 6 місяців. Довгострокові кредити, як правило, видаються великим стабільним підприємствам на затрати по капітальному будівництву, реконструкції та інших капіталовкладеннях. Такого роду позики повинні окупитися за рахунок прибутку, отриманого від цього заходу. Відповідні служби підприємства повинні перевірити обґрунтованість та реальність кредитів, що запитуються на ці цілі, тим більше що під них вимагаються значні гарантії забезпеченості.

11. При видачі строкових кредитів строк повернення основної суми боргу встановлюється, як правило, ближче до кінця строку кредитування. За кредитними лініями строк повернення кожного траншу (частини кредиту) встановлюється окремо у межах ліміту суми і строку дії кредитної лінії. У кожному окремому випадку графік погашення кредиту встановлюється індивідуально за бажанням клієнта.

Таким чином, можна дійти висновку, що облік і контроль банківських кредитів та інших позикових ресурсів мають забезпечувати: ефективний контроль за надходженням і використанням коштів згідно з чинним законодавством та їх цільовим використанням; своєчасне і коректне документальне оформлення касових операцій, а також банківських, розрахункових і кредитних процесів; оперативне звіряння облікових даних підприємства з інформацією банківських установ; постійний моніторинг стану розрахунків із банком за отриманими позиками, з бюджетом, постачальницькими структурами, засновниками, дебіторами, кредиторами й інвесторами; застосування заходів для скорочення або усунення заборгованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н. С. Навчально-методичний посібник у структурно-логічних схемах з дисципліни «Фінансовий облік II» (для студентів напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит») / Н.С. Акімова, Л.О. Кирильєва, О.О. Говоруха, Д.Д. Шеховцова; Харк. держ. ун-т харч. та торг. Х.: ХДУХТ, 2016. 204 с.
2. Банківські операції : Підручник. – 2 – ге вид., випр. і доп. / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2003 р.
3. Бессараб Т. В Проблемні питання визначення поняття «Банківський кредит». URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10173/Bessarab_Problemy_pytannya_vyznachennya.pdf?sequence=1
4. Бурлан С.А., Валентова Ю.В. Облікові аспекти управління кредиторською заборгованістю підприємства. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка», № 1, 2021. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8501> (дата звернення: 16.05.2025)
5. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. 7-е вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2016. 832 с.
6. Васюренко О.В. «Банківські операції»: Навч. посіб. - 6-те вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2008. – 318с.
7. Вовк В. Я. Кредитування і контроль. Навч. посіб. - К.: Знання, 2008. - 463 с.
8. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа : підручник / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин, Т. Я. Андрейків. – К. : Знання, 2008. – 564 с.
9. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (зі змінами та доповненнями). Законодавство України: веб-сайт. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення:
05.04.2025)

10. Гроші та кредит : підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін.- 6-те вид., перероб. і доп. - К. : КНЕУ, 2011. - 589 с.
11. Гуцаленко Л.В., Коцупатрий М.М., Марчук У.О. Внутрішньогосподарський контроль: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 496 с.
12. Давидов Г.М. Аудит: Навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001 – 364 с.
13. Демківський А.В. «Гроші та кредит» навч. пос. - К.: Дакор, 2007. - 528 с.
14. Зобов'язання. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11, затверджений наказом МФУ від 31.01.2000 N 20 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення 20.04.2025)
15. Ільїна С.Б. Основи аудиту: Навчально-практичний посібник. – К.: Кондор, 2006 р. – 378 с.
16. Колодізев О. М., В.Ф. Колесніченко. Гроші і кредит: підручник. – К.: Знання, 2010. – 615 с.
17. Кулаковська Л.П. Основи аудиту: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. / Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча – Львів: Новий світ, 2002. – 504 с.
18. Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. Організація і методика аудиту. Навчальний посібник для ВНЗ – К. Каравела – 2006.
19. Лиса Н. В. Принципи банківського кредитування / Н. В. Лиса, В. О. Непочатенко, А. О. Корнега . Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – 2016. – Вип. 89(2). – С. 53-61.
20. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік: підручник. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2009. 670 с.
21. Маслова С. О., Александрова М. М. Гроші, фінанси, кредит. підр. - К.: ЦУЛ 2002, - 336с.

22. Михайлішин Н. П. Сутність зобов'язань та їх класифікація: економічний та правовий аспекти. Економіка: реалії часу. 2012. №2 (3). С. 130- 135.
23. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з курсу «Аналіз господарської діяльності» [Електронний ресурс] : для здобувачів вищої освіти ступеню «Бакалавр» спец. 071 «Облік і оподаткування» ден. та заоч. форми навчання/ Н. М. Купріна, О. П. Антонюк, Т. М. Ступницька, Х.О. Баранюк; відп. За вип В.В. Немченко; Каф. обліку та аудиту. - Одеса : ОНАХТ, 2021. - 38 с.
24. МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» URL: http://www.auditadvice.com.ua/files/filemanager/files/msbo_32.pdf. (дата звернення: 21.05.2025)
25. МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи» URL: <http://buhgalter911.com/Res/MSBO/MSBO37.pdf>. (дата звернення: 21.05.2025)
26. МСБО 39 «Фінансові інструменти: визначення та оцінка» URL: <http://kchp.com.ua/blanks/MSBU/msbo39%20zmini.pdf>. (дата звернення 15.04.2025)
27. МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» URL: http://buhgalter911.com/Res/MSFZ/IFRS_07.pdf. (дата звернення 15.04.2025)
28. МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929016/conv/page> (дата звернення 15.04.2025)
29. Нечипоренко А.А. Економічна сутність кредиту та кредитних відносин URL: <https://doi.org/10.30888/2415-7538.2017-05-05-036> (дата звернення 20.04.2025)
30. Огійчук М. Ф., Новіков І.Т., Рагуліна І.І. Аудит: організація і методика : навч. пос. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Алерта, 2012. 664 с.
31. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://www.bank.gov.ua>

32. Положення про ліцензування банків. Постанова Правління Національного банку України від 22.12.2018 № 149 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0149500-18#Text> (дата звернення 26.04.2025)
33. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств, затверджений наказом МФУ від 09.12.2011 р. №z1556-11: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення 30.04.2025)
34. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI (зі змінами та доповненнями). Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17#Text> (дата звернення: 09.05.2025).
35. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 29.12.2017 р. № 148 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0148500-17#Text> (дата звернення: 17.04.2025)
36. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 29.04.2025).
37. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: затв. наказом Мін-фіну від 02.09.2014 р. №879 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 10.05.2025).
38. Положенням про порядок здійснення банками операцій за акредитивами, затверджене постановою Правління НБУ від 03.12.2003 р. № 514 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1213-03#Text> (дата звернення 25.04.2025)
39. Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах, затверджене постановою Правління НБУ від 15.12.2004 р. № 639 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0041-05#Text> (дата звернення 22.05.2025)
40. Положенням про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України, затверджене постановою Правління НБУ від 16.12.2002 р. № 508 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0174-03#Text> (дата звернення 24.05.2025)
41. Положення про порядок здійснення операцій з чеками в іноземній валюті на території України, затверджене постановою Правління НБУ від 29.12.2000 р. № 520 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0152-01#Text> (дата звернення 23.05.2025)
42. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України № 2258-VIII від 21 грудня 2019 р. (зі змінами та доповненнями) / Верховна Рада України. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 16.04.2025)
43. Про банки і банківську діяльність. Закон України № 2121-III від 07.12.2000 (зі змінами та доповненнями) / Верховна Рада України. Законодавство України: веб-сайт. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> – Законодавство України (дата звернення 13.04.2025)
44. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України № 996-XIV від 16 липня 1999 р. (зі змінами та доповненнями) / Верховна Рада України. Законодавство України: веб-сайт. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 16.04.2025)
45. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань. Закон України № 543/96-ВР від 22 листопада 1996 р. (зі змінами та доповненнями) / Верховна Рада України. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 16.04.2025)
46. Про заставу. Закон України № 2654-ХІІ від 02 жовтня 1992 р. (зі змінами та доповненнями) / Верховна Рада України. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text> (дата звернення: 16.04.2025)
47. Про електронні документи та електронний документообіг. Закон № 851-IV від 22.05.2003 р. Законодавство України: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.05.2025 р.).
48. Про електронні довірчі послуги. Закон № 2155-VIII від 05.10.2017. Законодавство України: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.05. 2025 р.).
49. Про електронний цифровий підпис. Закон України. Законодавство України: веб-сайт. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>(дата звернення: 10.05.2025).
50. Про Методичні рекомендації по застосуванню банками Закону України «Про заставу», Інструкція НБУ від 08.10.93 N 23015/11 / Верховна Рада України. Законодавство України: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v5_11500-93#Text (дата звернення: 26.04.2025)
51. Сидоренко В. Кредит: сутність, функції та форми прояву. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/361> дата звернення: 20.05.2025)
52. Снігурська Л. П. Оцінка активів з метою формування резервів під зменшення корисності за МСФЗ 9 «Фінансові інструменти». URL:

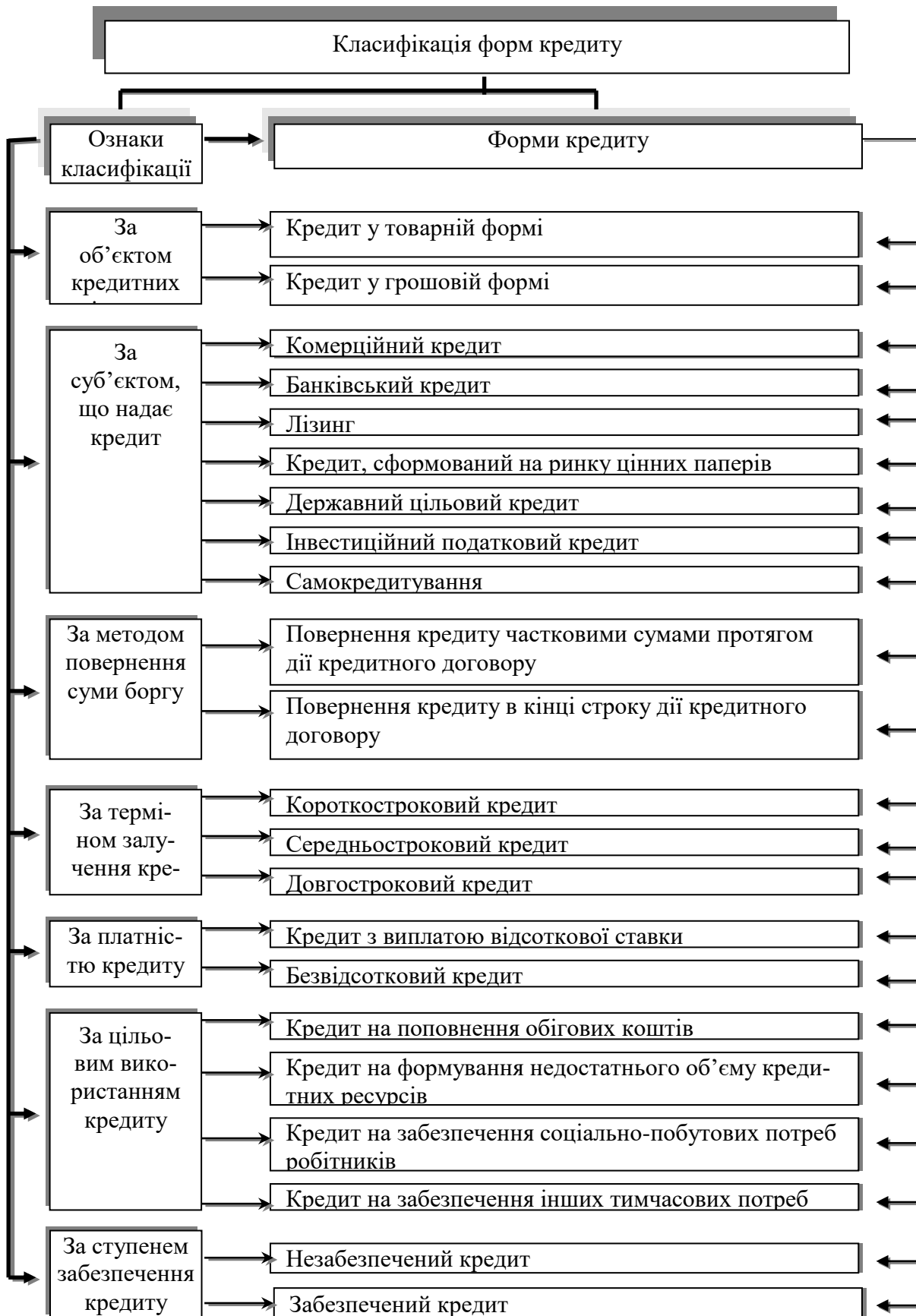
<http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=eng&z=5693>

(дата звернення: 26.04.2025)

53. Сопко В.В., Шило В.П. Ільїна С.Б. Організація і методика проведення аудиту: Навчально- практичний посібник – К.: ВД “Професіонал”, 2004. – 624 с.
54. Сук Л. К., Сук П. Л. Фінансовий облік: навч. посіб. 3-тє, переробл. і доповн. К.: Знання, 2016. 664 с.
55. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підруч. Київ: Алерта, 2013. 982 с.
56. Фінансовий облік: підручник: у 2 ч. / Бондар М.І. та ін. Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». К.: КНЕУ, 2012. Ч. 1. 2012. 553 с.
57. Фінансовий облік : конспект лекцій / укладачі: М. Ю. Абрамчук, Ю. Г. Гуменна, І. В. Тютюнник, П. М. Рубанов. Суми: Сумський державний університет, 2018. 395 с.

Додаток А

Класифікація форм кредиту

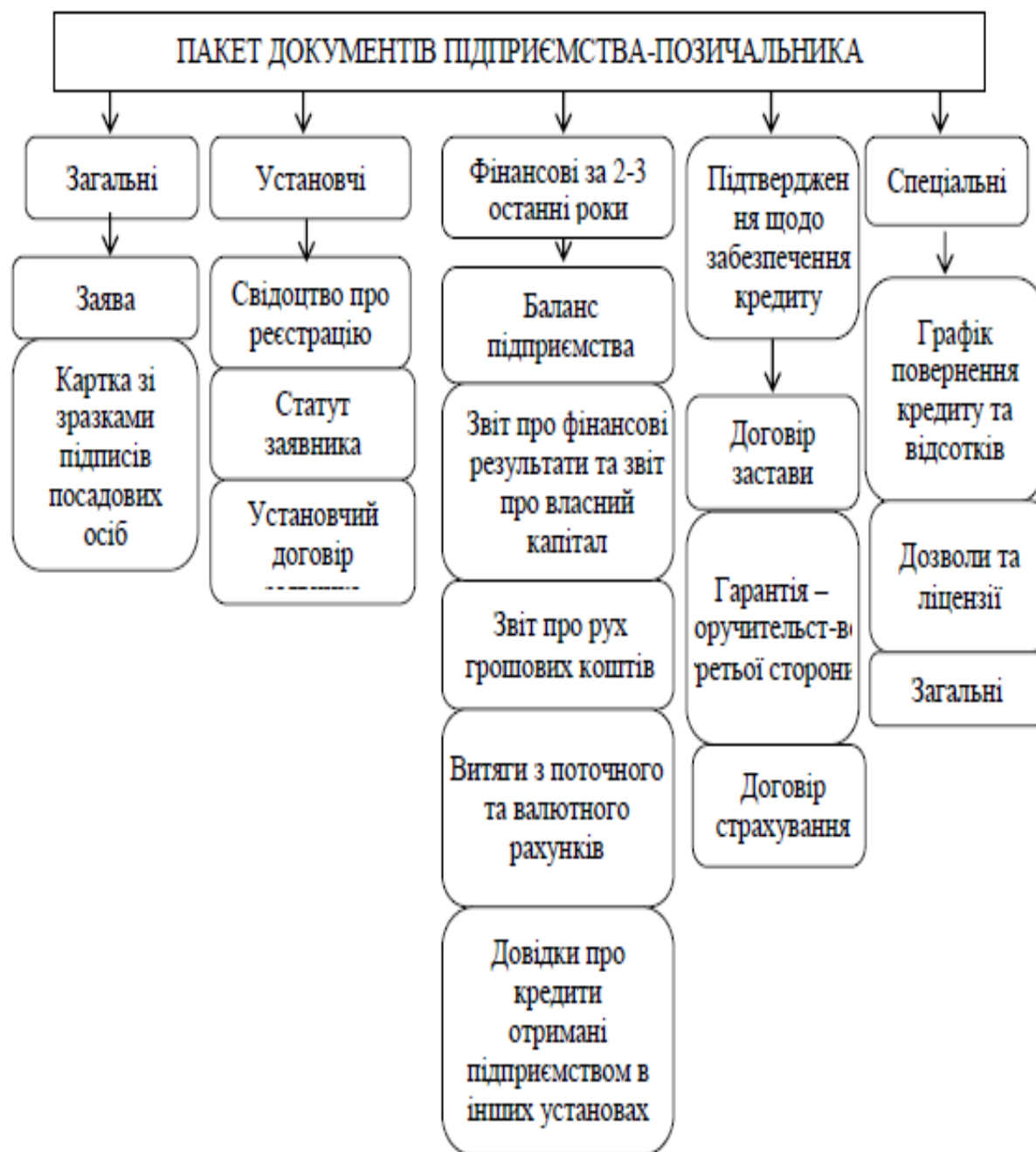
Додаток Б

Типова кореспонденція бухгалтерських рахунків по обліку кредитів банків

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Відображено отримання підприємством позики	30 «Каса» 311 «Поточні рахунки в національній валюті» 312 «Поточні рахунки в національній валюті»	50»Довгострокові позики» 60»Короткострокові позики»
2	Відображено отримання у банку лімітованої чекової книжки або відкриття акредитиву на адресу постачальника за рахунок позики банку	313 «інші рахунки в банку» 314 «інші рахунки в банку в іноземній валюті»	50»Довгострокові позики» 60»Короткострокові позики»
3	За рахунок позики банку оплачено придбані цінні папери інших підприємств, облігації державних та місцевих позик	14 «Довгострокові фінансові інвестиції» 35 «Поточні фінансові інвестиції»	50»Довгострокові позики» 60»Короткострокові позики»
4	Відображено переоформлення короткострокової позики банку у довгострокову	60»Короткострокові позики»	50»Довгострокові позики»
5	Погашено заборгованість по виданих векселях за рахунок позики банку	51 «Довгострокові векселі видані» 62»Короткострокові векселі видані»	50»Довгострокові позики» 60»Короткострокові позики»
6	Проведено розрахунки із постачальниками за рахунок позики банку	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	50»Довгострокові позики» 60»Короткострокові позики»
7	Проведено розрахунок з бюджетом по податках за рахунок кредиту банку	64 «розрахунки за податками й платежами»	50»Довгострокові позики» 60»Короткострокові позики»
8	Погашено заборгованість перед органами соціального спрямування за рахунок кредиту банку	65 «Розрахунки за страхуванням»	50»Довгострокові позики» 60»Короткострокові позики»
9	Погашено заборгованість підприємства перед іншими кредиторами за рахунок позики банку	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	50»Довгострокові позики» 60»Короткострокові позики»
10	Відображено повернення підприємством суми раніше отриманої позики	50»Довгострокові позики» 60»Короткострокові позики»	30 «Каса» 31 «Рахунки в банках»
11	Погашено заборгованість перед банком за кредит шляхом передачі йому акцій підприємства	50»Довгострокові позики» 60»Короткострокові позики»	46 «Неоплачений капітал»
12	За домовленістю з банком в погашення заборгованості по отриманих кредитах передано йому векселі, отримані підприємством від покупця як гарантії щодо оплати за придбані товари	50»Довгострокові позики» 60»Короткострокові позики»	162»Довгострокові векселі одержані» 34»Короткострокові векселі одержані»
13	Нараховані відсотки за користування позикою банку і віднесені на фінансові витрати	951 «Відсотки за кредит»	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»
14	Перераховано банку суму відсотків за користування позикою банку	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»	31 «Рахунки в банках»

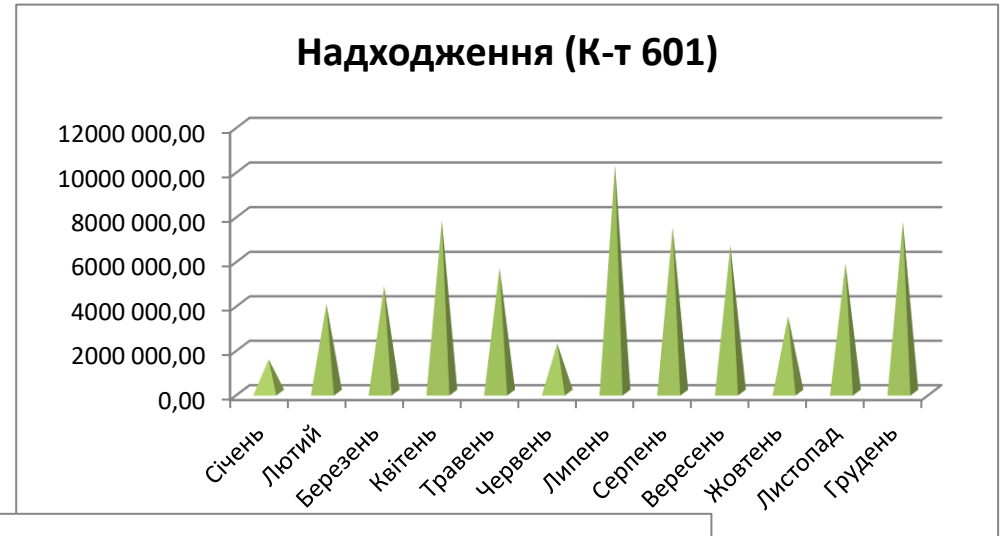
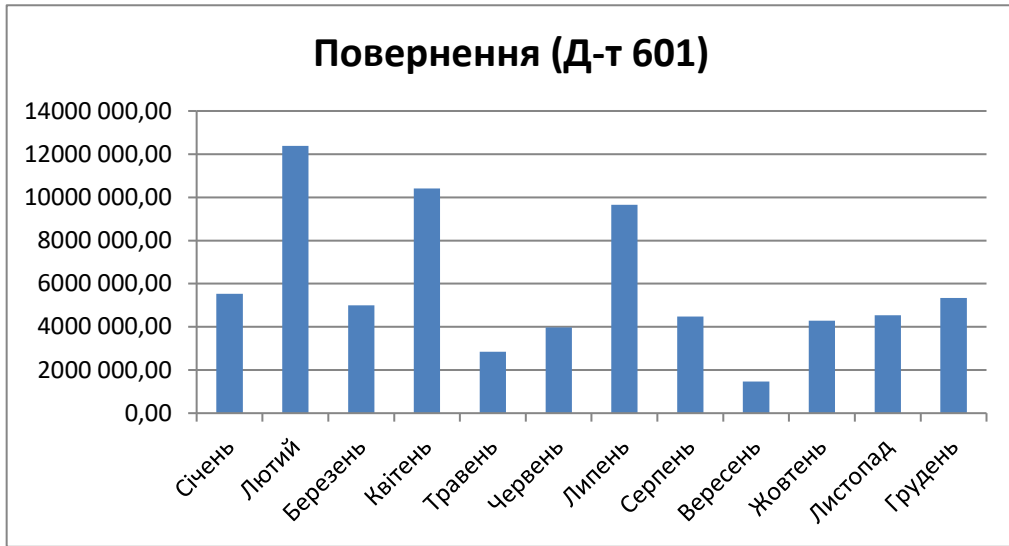
Додаток В

Перелік документів для отримання кредиту в ТОВ «Чорноморська іграшка»

Додаток Д

Рух кредитних коштів у ТОВ "Чорноморська іграшка"

Додаток Е

Діджиталізація обліку розрахунків за кредитними операціями у ТОВ «Чорноморська іграшка»

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА"								
Журнал-ордер и Ведомость по счету 6.0.1 Краткосрочные кредиты банков в национальной валюте								
Субконто/	Нач.ост.Деб.	Нач.ост.Кред.	3.1.1	Деб.Оборот	3.1.1	Кред.Оборот	Кон.ост.Деб.	Кон.ост.Кред.
Акционерный банк "ПИВДЕННЫЙ"		600,000.00	1,545,000.00	1,545,000.00	1,695,000.00	1,695,000.00		750,000.00
Договор №АС2013-00080 кредит		600,000.00	1,545,000.00	1,545,000.00	1,695,000.00	1,695,000.00		750,000.00
Итого развернутое		600,000.00						750,000.00
Итого		600,000.00	1,545,000.00	1,545,000.00	1,695,000.00	1,695,000.00		750,000.00

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА"						
Оборотно-сальдовая ведомость по счету: 6.0.1						
Субконто	Сальдо на начало периода		Обороты за период		Сальдо на конец периода	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
Акционерный банк "ПИВДЕННЫЙ"		600,000.00	1,545,000.00	1,695,000.00		750,000.00
Договор №АС2013-00080 кредит		600,000.00	1,545,000.00	1,695,000.00		750,000.00
Итого развернутое		600,000.00				750,000.00
Итого		600,000.00	1,545,000.00	1,695,000.00		750,000.00

Анализ счета: 6.8.4				
Счет	С кред. счетов	В дебет счетов	С кред. счетов	В дебет счетов
			В валюте	В валюте
Сальдо на конец периода				
6.8.4.1				
Сальдо на начало периода				
3	156'953.84			
3.1	156'953.84			
3.1.1	156'953.84			
9		156'953.84		
9.5		156'953.84		
9.5.1		156'953.84		
Обороты за период	156'953.84	156'953.84		
Сальдо на конец периода				

Оборотно-сальдовая ведомость							
Код	Счет Наименование	Сальдо на начало периода		Обороты за период		Сальдо на конец периода	
		Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
6	Текущие обязательства		11'303'742.17	88'171'562.60	87'039'338.47		10'171'518.04
6.0	Краткосрочные займы		600'000.00	1'545'000.00	1'695'000.00		750'000.00
6.0.1	Краткосрочные кредиты банков в нацио		600'000.00	1'545'000.00	1'695'000.00		750'000.00
6.3	Расчеты с поставщиками и подрядчи	989'568.18	11'399'663.72	47'504'340.80	45'763'685.66	1'543'665.31	10'213'105.71
6.3.1	Расчеты с отечественными поставщи	989'568.18	2'736'985.36	44'147'501.56	42'900'954.00	1'543'665.31	2'044'534.93
6.3.1.1	Расчеты с поставщиками ТМЦ	172'818.36	1'440'949.06	33'036'768.73	32'992'691.28	176'478.20	1'400'531.45
6.3.1.2	Расчеты с поставщиками услуг	817'821.81	1'297'108.29	11'110'732.83	9'908'262.72	1'367'187.11	644'003.48
6.3.2	Расчеты с иностранными поставщиками		8'662'678.36	3'356'839.24	2'862'731.66		8'168'570.78
6.4	Расчеты по налогам и платежам	521'693.54	31'553'159.86	32'208'768.96	31'553'159.86	155'965.87	133'915.56
6.4.1	Расчеты по налогам	672'762.97	37'243.30	8'971'288.91	9'526'788.83	155'965.87	75'946.12
6.4.1.1	Расчеты по НДС	417'983.00		7'568'502.52	8'041'983.87		55'498.35
6.4.1.3	Подходный налог		20'910.12	1'095'812.00	1'042'313.98	32'587.90	
6.4.1.4	Налоги на имущество (земля, транспорт		14'772.27	258'892.60	263'322.16		19'201.83
6.4.1.5	Ресурсные платежи (геологаразв., вода,		1'560.91	7'511.79	7'196.82		1'245.94
6.4.1.7	Налог на прибыль	254'779.97		40'570.00	17'197.00	123'377.97	
6.4.2	Расчеты по обязательным платежам		3'428.18	91'614.50	88'055.28	131.04	
6.4.2.2	Расчеты по обязательным платежам		3'428.18	91'614.50	88'055.28	131.04	
6.4.3	Налоговые обязательства	11'512.15	129.37	7'952'428.57	7'963'693.29	118.06	
6.4.4	Налоговый кредит	27'436.10	149'216.83	14'537'827.88	14'630'231.56	14'533.57	228'717.98
6.4.4.1	Налоговый кредит	136'391.77	1'417'704.69	6'831'502.45	5'772'196.35	7'490.42	229'497.24
6.4.4.2	Неполученные налоговые накладные	1'312'504.87	152'972.68	7'706'325.43	8'858'035.21	15'510.52	7'688.11
6.5	Расчеты по страхованию		37'773.11	1'332'829.50	1'300'285.10		5'228.71
6.5.1	По пенсионному обеспечению	129.69	38'255.88	1'307'996.43	1'275'812.51	633.93	6'576.20
6.5.2	По социальному страхованию	353.08		24'833.07	24'472.59	713.56	
6.6	Расчеты по выплатам работникам		163'019.44	6'008'486.26	5'845'732.07	1'422.95	1'688.20
6.6.1	Расчеты по заработной плате		161'980.78	6'007'886.26	5'845'132.07	1'422.95	649.54
6.6.2	Расчеты по депонентам		1'038.66				1'038.66
6.6.3	Расчеты по другим выплатам			600.00	600.00		
6.8	Расчеты по иным операциям		614'547.62	227'746.18	225'866.68	80.00	612'748.12
6.8.4	Расчеты по начисленным процентам			156'953.84	156'953.84		
6.8.4.1	Расчеты по начисленным процентам			156'953.84	156'953.84		
6.8.5	Расчеты с другими кредиторами		614'547.62	70'792.34	68'912.84	80.00	612'748.12

Додаток Ж

ТЕСТ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПЕРЕД БАНКОМ У ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА»

№ з/п	Зміст питання	Варіант відповіді			Примітки
		так	ні	інф. відсутня	
1	У бухгалтерському обліку класифікація позик відображається відповідно до П(с)БО 11 "Зобов'язання"?	+			
2	Чи були прострочені кредити?		+		
3	Чи виявляли винних осіб у несвоєчасному погашенні кредитів?		+		
4	Доручення на перерахування грошей із рахунка в національній валюті подаються: - на паперових носіях; - в електронному вигляді за допомогою системи "Банк-клієнт"?	+			
5	Право підпису на банківських документах (електронного підпису) має: - тільки керівник; - делеговано іншим посадовим особам?	+			
6	Наявність суцільної реєстрації платіжних доручень на перерахування кредитних коштів.	+			
7	Наявність пропусків у нумерації платіжних доручень на перерахування кредитних коштів.		+		
8	Регістри з обліку операцій на кредитних рахунках формуються: - автоматизовано; - вручну?	+			
9	Банківські виписки по кредитних рахунках групуються і підшиваються в хронологічному порядку?	+			
10	Наявність окремих синтетичних регістрів для обліку руху кредитних коштів у різних валютах?	+			
11	Облік руху кредитних коштів в іноземній валюті ведеться в двох валютах: валюті розрахунків і національній валюті?	+			
12	Перерахунок залишку кредитів в іноземній валюті для відображення в національній валюті здійснюється за курсом НБУ на дату звіту?	+			

Виконав _____ Авдєєв О.О.
 Перевірив _____ Авдєєв О.О.
 Ознайомився _____ Котик Л.О.